

Educatie achter buitenlandse tralies: Evaluatieonderzoek

Dorien Brosens, Flore Croux, & Lotte De Vos

Educatie achter buitenlandse tralies: Evaluatieonderzoek

Colofon

Auteurs

Dorien Brosens

Flore Croux

Lotte De Vos

Gepubliceerd in 2020, Zelzate, University Press

Met medewerking van:

Dank aan iedereen die het onderzoek ondersteund en mogelijk gemaakt heeft: Frans Lemmers (vrijwillig directeur Stichting Educatie achter buitenlandse tralies), Ester Heijman (vrijwilligster Eabt), Henk Van der Leest (vrijwilliger coördinator Eabt), en Wim Janssen (vrijwillig bestuurslid Eabt), Laura Punt (vrijwilliger coördinator Eab), de vele deelnemers van de interviews en vragenlijsten.

Dank ook aan Evelyn Vermeulen en Toon Fannes – masterstudenten Agogische Wetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel – voor de hulp bij dataverzameling en analyse. Verder ook bedankt aan Professor Liesbeth De Donder (Vakgroep Educatiewetenschappen, VUB) voor de opvolging van het onderzoek.

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij wet bepaalde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, op welke wijze ook, zonder de uitdrukkelijke voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteurs in samenspraak met de opdrachtgever.

Meer informatie over de Stichting Educatie achter buitenlandse tralies: <https://www.eabt.nl>.

Meer informatie over het onderzoek: dorien.brosens@vub.be

DEEL 1. INLEIDING	1
DEEL 2. MIXED-METHOD ONDERZOEKSOPZET	3
1. LONGITUDINAAL KWANTITATIEF ONDERZOEKSLUIK: BEGIN- EN EINDVRAGENLIJSTEN	3
2. KWALITATIEF ONDERZOEKSLUIK: INTERVIEWS	9
DEEL 3: PERSPECTIEF GEDETINEERDEN – RESULTATEN BEGIN- EN EINDVRAGENLIJSTEN	11
1. START VAN DE CURSUS	11
1.1. INFORMATIE OVER DE MOGELIJKHEID OM EEN CURSUS UIT NEDERLAND TE VOLGEN VIA EABT	11
1.2. MOTIVATIE VAN STUDENTEN OM EEN CURSUS TE VOLGEN	11
1.3. VERWACHTINGEN	13
2. BEËINDIGEN VAN DE CURSUS EN TEVREDENHEID	14
2.1. DE CURSUS BEËINDIGEN	14
2.2. TEVREDENHEID OVER DE CURSUS(INHOUD)	14
2.3. TEVREDENHEID OVER DE ONDERSTEUNING	15
3. RESULTATEN EN EFFECTEN VOOR STUDENTEN VAN DEELNAME AAN EEN CURSUS	16
3.1. GELEERDE KENNIS EN VAARDIGHEDEN EN HET HEBBEN VAN MEER VERTROUWEN.....	16
3.2. TAALVAARDIGHEDEN, DIGITALE VAARDIGHEDEN EN ASSERTIVITEIT	17
3.3. KWALITEIT VAN LEVEN	18
3.4. ZELFWAARDERING.....	20
3.5. PERSPECTIEF OP RE-INTEGRATIE.....	20
DEEL 4: PERSPECTIEF PROFESSIONELEN EN VRIJWILLIGERS – RESULTATEN INTERVIEWS	23
1. MOTIVATIE VOOR INZET.....	23
2. VERLOOP VAN EEN STUDIE BIJ EABT: VAN AANVRAAG TOT AFRONDING	23
2.1. STAP 1: INFORMEREN.....	24
2.2. STAP 2: STUDENT MELDT ZICH AAN	25
2.3. STAP 3: STUDENT START MET CURSUS, MAAKT HUISWERK EN WORDT GEËVALUEERD	26
3. ONDERSTEUNING VOOR STUDENTEN.....	29
3.1. VORMEN VAN ONDERSTEUNING VANUIT NEDERLAND.....	29
3.2. VORMEN VAN ONDERSTEUNING DOOR ACTOREN IN HET LAND VAN DETENTIE	31
4. MEERWAARDE VAN EABT.....	32
4.1. MEERWAARDE VOOR STUDENTEN	32
4.2. MEERWAARDE VOOR DE GEVANGENIS	32
4.3. MEERWAARDE VOOR DE SAMENLEVING	33
5. TOEKOMSTPERSPECTIEVEN VOOR EABT	34
5.1. SUCCESFACTOREN	34
5.2. UITDAGINGEN	35
EEN KORTE SAMENVATTING	37
1. STUDENTEN	37
2. PROFESSIONELEN EN VRIJWILLIGERS	38

REFERENTIES..... 42

BIJLAGE 1..... 44

Deel 1. Inleiding

De Stichting "Educatie achter buitenlandse tralies" (Eabt) is in 2004 opgericht met als doel in het buitenland gedetineerde Nederlanders in staat te stellen onderwijs cursussen uit Nederland te volgen. Bij de start van dit onderzoek (anno 2018) waren er ongeveer 2000 Nederlanders in buitenlandse detentie verspreid over de hele wereld. De meeste gedetineerden verbleven in Duitsland, Frankrijk, Spanje of het Verenigd Koninkrijk (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2018a).

Educatie is een mensenrecht, ook voor personen die van hun vrijheid beroofd zijn. Zowel het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (Raad van de Europa, 1950) als het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten van de Verenigde Naties (United Nations, 1966) stellen dat eenieder recht heeft op onderwijs. Verschillende internationale verdragen gaan specifiek over de gedetineerdenpopulatie en benadrukken dat ook gedetineerden recht hebben op onderwijs. Zo hebben bijvoorbeeld de Verenigde Naties en de Raad van Europa aanbevelingen over de rechten van gedetineerden. Voorbeelden hiervan zijn: the Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (United Nations, 2015), the Recommendations on Education in Prison (Council of Europe, 1989) en the European Prison Rules (Council of Europe, 2006 - 2de revisie in 2020). Daarnaast formuleerde de Raad van Europa ook specifieke aanbevelingen voor buitenlandse gedetineerden. Eén artikel hierin stelt dat men rekening moet houden met de individuele noden van deze gedetineerden met betrekking tot onderwijs (Council of Europe, 2012). Dit kan inhouden dat buitenlandse gedetineerden cursussen moeten kunnen volgen in de taal van het land waar ze na hun detentie zullen wonen. Vaak is dat hun thuisland. Eabt speelt hierop in door onderwijs cursussen uit Nederland te voorzien voor Nederlandse gedetineerden die in het buitenland in de gevangenis verblijven. Deze gedetineerden dienen te beschikken over de Nederlandse nationaliteit of over recht op verblijf in Nederland.

Wanneer een Nederlandse burger terechtkomt in een buitenlandse gevangenis, krijgt hij/zij in principe een basispakket van Buitenlandse Zaken en Consultaire Aangelegenheden. Dit pakket bevat uitgebreide informatie over de consultaire bijstand en andere instanties die betrokken zijn bij het Nederlandse gedetineerdenbeleid. Verder krijgen deze personen ook een persoonlijk bezoek van een medewerker van de Nederlandse ambassade (Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2018b). Om een onderwijsaanbod mogelijk te maken voor Nederlandse gedetineerden die in het buitenland in de gevangenis verblijven, werkt de Stichting Educatie achter buitenlandse tralies (verder agekort als 'Eabt') nauw samen met de Nederlandse ministeries van buitenlandse zaken en justitie (Eabt, 2019). Deze samenwerking is uniek binnen Europa. Eabt is, voor zover we weten, de enige Stichting op de hele wereld die afstandsonderwijs voorziet voor personen die in het buitenland gedetineerd zijn.

Eabt voorziet een ruim aanbod aan onderwijs cursussen (bijlage 1). Het idee leeft dat het aanbod van Eabt positief ervaren wordt, onder meer door studenten. Zo kreeg Eabt in april 2019 een brief van een student waarin het volgende stond:

"Er wordt altijd gezegd dat buitenlandse detentie zo zwaarder is vanwege de taalbarrière, maar een taal kan je leren. Ik heb het 3de niveau van Frans behaald, dus ik spreek, lees en schrijf behoorlijk goed Frans. Daardoor mocht ik hier de opleiding logistiek manager doen, een betaalde praktijkopleiding. Maar ik ben de enige buitenlander, de rest zijn allemaal Franstaligen, dus het gaat er vlot aan toe, maar ik begrijp alles en zij begrijpen mij. Het is een kwestie van willen. Je kan wel zielig in je cel blijven zitten, maar dan sluit je jezelf buiten. [...] En ze houden alles bij, ook dat ik via jullie al met de 3de cursus bezig ben. Dan krijg je wel respect moet ik zeggen, ook van het personeel. Ik sta elke morgen op om 4 uur om te studeren, tot 7 uur en dan even snel douchen. Dan moet ik van 8 uur tot 13 uur naar de opleiding logistiek manager. Dus het is even het hondenvoer naar binnen werken, even buiten van het zonnetje genieten. Soms neem ik mijn cursus mee. [...] Je ziet, buitenlandse detentie is zo zwaar als je het zelf maakt. Maar dankzij jullie cursussen heb ik niet alleen maar goed mijn tijd kunnen besteden. Ik heb ook een heel goed bedrijfsidee gekregen voor mijn tijd na detentie. Ik heb inmiddels een uitgebreid businessplan gemaakt. Vooruit is de weg... Ik wil jullie oprecht bedanken, voor de mogelijkheden die jullie ons bieden, en voor jullie steun."

In 2019 bestond Eabt 15 jaar. Het bestuur en de directie van Eabt vonden dit dan ook een uitgelezen kans om eens te horen bij zowel gedetineerden als professionelen en vrijwilligers hoe zij het afstandsonderwijs en de begeleiding van Nederlandse studenten die in het buitenland in de gevangenis zitten ervaren. De Vrije Universiteit Brussel (onderzoeksgroep Participatie en Leren in Detentie (PALD)) voerde daarom in samenwerking met de Stichting Eabt een evaluatieonderzoek uit bij professionelen, vrijwilligers en gedetineerden over de werking van de Stichting.

Deel 2. Mixed-method onderzoeksozet

Een mixed-method onderzoek werd opgezet met als doel inzicht te krijgen in het perspectief van (1) studenten die een cursus volgen via Eabt, en (2) professionelen en vrijwilligers die dit ondersteunen. Hieronder staan we stil bij zowel het kwantitatief als het kwalitatief onderzoeksluik.

1. Longitudinaal kwantitatief onderzoeksluik: begin- en eindvragenlijsten

---

Het proces dat gedetineerden ondergingen tijdens het volgen van een cursus via Eabt werd gemonitord door middel van een begin- en eindvragenlijst. Wanneer een Nederlandse student die in het buitenland in de gevangenis zat een cursusaanvraag deed bij Eabt, werd deze persoon gevraagd de beginvragenlijst in te vullen (T₀). 7 à 10 maanden later kregen de studenten die de beginvragenlijst invulden, een eindvragenlijst toegestuurd (T₁). Het doel van dit longitudinaal kwantitatief onderzoek was om een antwoord te bieden op verschillende onderzoeksvragen. Hierbij evalueerden we zowel het proces als de uitkomsten.

PROCES

- 1) Hoe worden studenten geïnformeerd over het bestaan van de Stichting Educatie achter buitenlandse tralies?
- 2) Wat motiveert studenten om een cursus te volgen uit hun thuisland?
- 3) Wat verwachten studenten aan het begin van de cursus?
- 4) In welke mate zijn studenten tevreden met de cursusinhoud?
- 5) In welke mate zijn studenten tevreden met de ondersteuning die ze krijgen?

UITKOMSTEN

- 6) Wat zijn de resultaten en effecten voor de studenten van deelnamen aan een onderwijscursus die ondersteund wordt door Eabt (vb. op vlak van Nederlandse taalvaardigheden, digitale vaardigheden, assertiviteit, kwaliteit van leven en gevoel van zelfwaardering)?

De studenten volgden een variëteit aan cursussen, gaande van bijvoorbeeld fitnesstrainer, sociale hygiëne, sociale psychologie, taalcursussen tot vaarbewijs.

1.1. Dataverzameling door middel van begin- en eindvragenlijsten

Tussen juli en december 2018 meldden 96 studenten zich aan voor een cursus bij Eabt. Al deze studenten kregen een beginvragenlijst toegestuurd via de post. Er werd geopteerd voor postenquêtes en niet voor een online enquête aangezien de meeste gedetineerden over de hele wereld geen toegang hebben tot het internet. De studenten werden via Eabt zelf gecontacteerd met een toelichtingsbrief over het onderzoek en de vraag of ze de beginvragenlijst wilden invullen. Een overzicht van de gecontacteerde gedetineerden werd bijgehouden in een Excelfile door een vrijwillig medewerkster van Eabt en de onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel. 2 à 3 maanden later werd een herinnering gestuurd. Bij de vragenlijst werd een portvrije enveloppe toegevoegd zodat gedetineerden geen kosten zouden hebben aan het terugsturen van de ingevulde vragenlijsten. Op deze enveloppe stond een stempel zodat het voor Eabt duidelijk was dat deze enveloppe een vragenlijst bevatte. Zij kregen immers ook nog andere post die niets te maken had met het onderzoek. Eabt bezorgde vervolgens de beginvragenlijsten – zonder de enveloppes te openen – face-to-face aan de onderzoekers. Eens de onderzoekers een ingevulde beginvragenlijst hadden ontvangen, werd dit toegevoegd aan de Excelfile. 7 à 10 maanden na de verzenddatum (tussen juni en augustus 2019), kregen de studenten die een beginvragenlijst invulden een eindvragenlijst toegestuurd, eveneens via post en vergezeld van een portvrije enveloppe. Ook deze vragenlijsten werden teruggestuurd naar Eabt, die de vragenlijsten op hun beurt face-to-face bezorgden aan de onderzoekers.

Uiteindelijk vulden 60 gedetineerden de beginvragenlijst en 31 gedetineerden de eindvragenlijst in. Dit betekent een responsgraad van 62,5% voor de beginvragenlijsten en 51,7% voor de eindvragenlijsten. De drop-out tussen het invullen van de begin- en eindvragenlijsten kan verschillende redenen hebben. Bijvoorbeeld: gedetineerde studenten zijn gestopt met hun cursus en zien de meerwaarde voor het invullen van de vragenlijst niet meer, vrijlatingen, overplaatsingen naar andere gevangenissen waardoor het contact verloren gaat. Zowel bij de begin- als eindvragenlijst werden gedetineerden gevraagd een privacyverklaring te handtekenen waarin hij/zij verklaarde op de hoogte te zijn dat alle informatie vertrouwelijk is, anoniem verwerkt wordt en weergegeven zou worden in het onderzoeksrapport.

1.2. Topics opgenomen in de begin- en eindvragenlijsten

De beginvragenlijst bestond uit 5 onderdelen:

- 1) *Algemene gegevens over de studenten.* Geboortedatum, nationaliteit, geboorteland, welke cursus ze gingen volgen, hoogst behaalde diploma, hoe lang de student reeds in de gevangenis verbleef, hechtenistitel, wanneer de student mogelijks kan vrijkomen en het land waar men na de detentieperiode zal verblijven.
- 2) *Vaardigheden.* Studenten kregen 17 uitspraken voorgelegd, afkomstig uit het SIT-instrument (Social Inclusion after Transfer), ofwel 'sociale inclusie gebaseerd op activatie en internationalisering'. Dit instrument is ontwikkeld door de Greef et al. (2010). Studenten konden op een 10-point Likertschaal aangeven hoe goed de verschillende uitspraken bij hen pasten. 1

betekende 'past helemaal niet bij mij' en 10 betekende 'past helemaal bij mij'. Hieruit werden 3 schalen gemaakt: (1) taalvaardigheden (9 items – cronbach's α To = 0,844; cronbach's α T1 = 0,811), (2) digitale vaardigheden (3 items – cronbach's α To = 0,928; cronbach's α T1 = 0,948) en (3) assertiviteit (5 items – cronbach's α To = 0,871; cronbach's α T1 = 0,903).

- 3) *Over de cursus die de studenten volgen via Eabt.* In dit onderdeel werden 3 vragen gesteld. De eerste vraag peilde naar 20 mogelijke redenen waarom studenten de cursus volgden. Studenten konden op een 4-point Likertschaal aangeven hoe belangrijk elk van deze redenen was: 1 = helemaal niet belangrijk tot 4 = heel belangrijk. De redenen die opgenomen werden in de vragenlijst zijn allen afkomstig uit het FORINER-onderzoek (Brosens et al., 2017). Ten tijde van dat onderzoek baseerden we ons hiervoor grotendeels op onderzoek van Manger en collega's (2010) en Brosens en collega's (2013). De tweede vraag peilde naar hoe studenten op de hoogte gebracht werden van het bestaan van de Stichting Educatie achter buitenlandse tralies. Er werden 7 antwoordmogelijkheden gegeven (vb. via vrienden/familie, via een medegegetineerde, via een bezoeker/vrijwilliger) en voor elke optie konden gedetineerden ja of nee aanduiden. Tot slot, de derde vraag binnen deze categorie, was een open vraag die peilde naar de verwachtingen van de studenten.
- 4) *Kwaliteit van leven en zelfwaardering.* Het laatste grote onderdeel van de vragenlijst bestond uit 2 vragen. Ten eerste werd gepeild naar de algemene kwaliteit van leven aan de hand van een 5-point Likertschaal: 1 = zeer slecht, 5 = zeer goed. De 2de vraag peilde naar de zelfwaardering van de studenten. Hiervoor werd de Rosenberg self-esteem scale opgenomen (Rosenberg, 1979) (10 items – cronbach's α To = 0,863; cronbach's α T1 = 0,881). Dit is een gevalideerde schaal die reeds gebruikt werd in een onderzoek met in het buitenland gedetineerde Nederlanders (Vogelvang et al., 2015).
- 5) *Tot slot.* Als laatste werd in een open vraag gesteld: "Als u nog extra opmerkingen hebt, gelieve ze dan hier te noteren".

De eindvragenlijst bestond uit 11 vragen, opgedeeld over 6 delen:

- 1) *Algemene gegevens.* Welke cursus de student heeft gevolgd en of de student de cursus heeft afgemaakt.
- 2) *Vaardigheden.* Idem beginvragenlijst.
- 3) *Tevredenheid over de gevolgde cursus.* Dit onderdeel was opgebouwd uit 3 vragen. In een eerste vraag werden 17 uitspraken over de cursus voorgelegd aan de studenten. Zij dienden op een 5-point Likertschaal aan te geven in welke mate ze het (on)eens waren met de uitspraak: 1 = helemaal oneens, 5 = helemaal eens. De uitspraken waren grotendeels gebaseerd op het FORINER-onderzoek (Brosens et al., 2017), aangevuld met een aantal andere items. In een tweede en open vraag konden studenten invullen welke 3 vaardigheden of kennis ze geleerd hadden. In een derde vraag konden ze 3 zaken invullen waar ze nu meer vertrouwen in hadden.

- 4) *Kwaliteit van leven en zelfwaardering*. Idem beginvragenlijst.
- 5) *Kansen op re-integratie*. Studenten kregen 11 uitspraken over hun kansen op re-integratie in de samenleving. Ze werden gevraagd de uitspraken te beoordelen op een 5-point Likertschaal waarbij 1 = helemaal oneens en 5 = helemaal eens was.
- 6) *Tot slot*. Idem beginvragenlijst.

De gegevens werden verwerkt met behulp van SPSS 25.0. Omwille van het lage aantal studenten die betrokken werden in het onderzoek, is het belangrijk voorzichtig om te gaan met de resultaten.

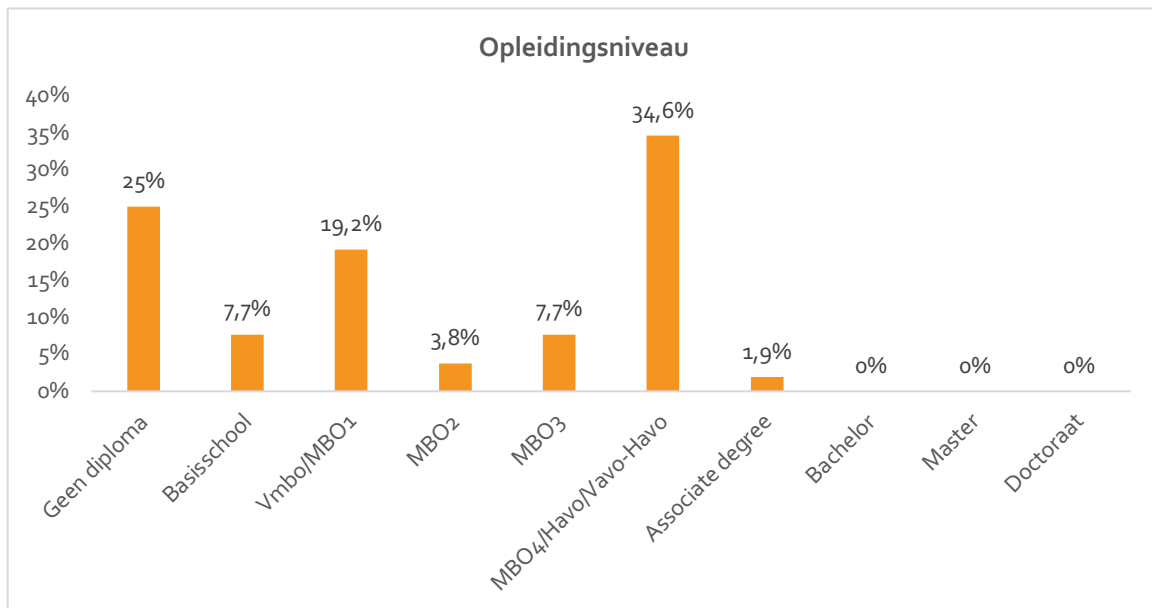
1.3. Profiel studenten die deelgenomen hebben aan het onderzoek

Individuele kenmerken

De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 40,3 jaar. De jongste student was 17 jaar, de oudste 66. 95% van de respondenten had de Nederlandse nationaliteit. Daarnaast was er ook telkens 1 student met de Iraakse, Marokkaanse of Turkse nationaliteit. Een grotere diversiteit was er in geboorteland. 68.3% van de studenten (N = 41) was geboren in Nederland. Daarnaast was 11.7% (N = 7) geboren in Suriname. Verder werden telkens 1 of 2 studenten geboren in Afghanistan, Aruba, Bonaire, Colombia, Dominicaanse Republiek, Irak, Iran, Kaapverdië, Somalië of Turkije.

Als we kijken naar het opleidingsniveau (zie figuur 1), dan zien we dat meer dan 1 op 3 studenten (34,6%, N = 18) een diploma had behaald van MBO₄, Havo of Havo-Havo. Dit houdt in dat zij een diploma hadden van het secundair beroepsonderwijs, het hoger algemeen voortgezet onderwijs of het voortgezet algemeen onderwijs. 1 op 4 (N = 13) respondenten die een cursus volgden via Eabt hadden geen diploma. Daarnaast had bijna 1 op 5 (N = 10) van de studenten een diploma van het Vmbo/MBO₁. Dit houdt in dat zij een diploma hadden van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Slechts 1 student behaalde een associate degree (1,9%) en niemand bezat een bachelordiploma, masterdiploma of doctoraat.

Figuur 1. Hoogst behaalde diploma (N = 52)

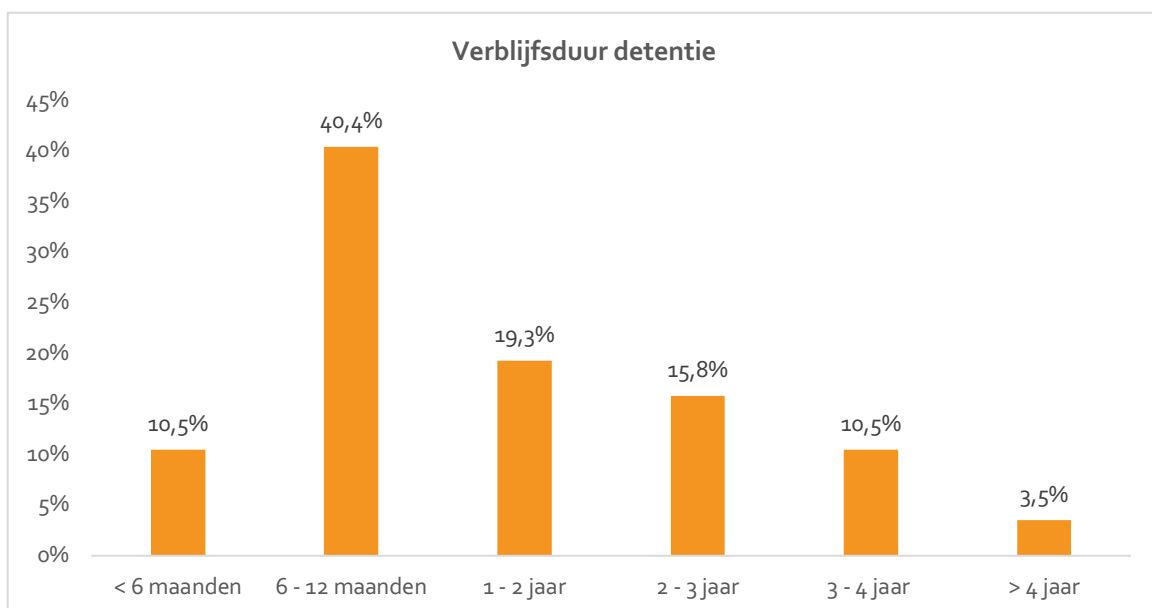

Gevangenisgerelateerde kenmerken

De meerderheid van de studenten (56,7%, N = 34) die een cursus aanvraag bij Eabt ondergingen een gevangenisstraf. 36,7% (N = 22) verbleef in voorlopige hechtenis en 5% (N = 3) was niet op de hoogte van zijn hechtenistitel. Daarnaast was er nog één student die beroep had aangetekend tegen zijn straf.

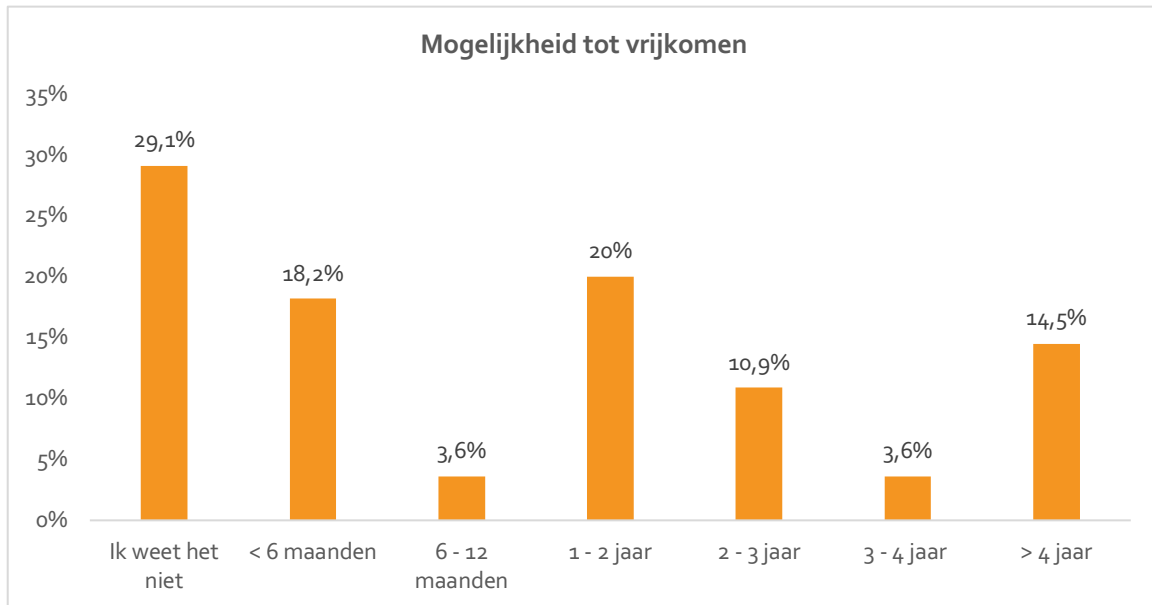
Figuur 2 toont aan dat voornamelijk studenten die tussen 6 en 12 maanden in de gevangenis verbleven een cursusaanvraag indienden (40,4%, N = 23). Ook studenten die tussen 1 en 2 jaar (19,3%, N = 11) en tussen 2 en 3 jaar (15,8%, N = 9) in de gevangenis verbleven, vroegen regelmatig een cursus aan.

Figuur 2. Verbljfsduur in de gevangenis (N = 57)

We vroegen de studenten eveneens "Wanneer kunt u vrijkomen?". Opvallend was dat bijna 30% (N = 16) van de studenten nog niet wist wanneer ze vrij zouden komen. Dit waren voornamelijk de studenten die in voorlopige hechtenis verbleven en diegene die niet op de hoogte waren van hun hechtenistitel. 18,2% (N=10) van de studenten dacht dat ze over minder dan 6 maanden vrij konden komen. 3,6% (N=2) dacht tussen 6 maanden en 1 jaar. Een andere grote groep, namelijk 20% (N = 11) dacht over meer dan 1 jaar, maar minder dan 2 jaar.

Figuur 3. Wanneer vrijkomen (N = 55)

Tot slot vroegen we de respondenten in welk land ze zullen verblijven na hun detentieperiode. De meerderheid van de studenten (71,9%, N = 41) zal vrijwillig terugkeren naar Nederland. 14% (N = 8) zal gedwongen worden terug naar Nederland te gaan en 5,3% (N = 3) zal blijven in het land waar men nu gedetineerd is. Tot slot, 8,8% (N = 5) koos voor de optie andere en vulden bijvoorbeeld in "als het mogelijk is, ga ik terug naar Nederland", of een bepaald land. Iemand vulde ook "Nederland" in, maar bij deze persoon was het niet duidelijk of dat vrijwillig of gedwongen zou verlopen.

2. Kwalitatief onderzoeksluik: interviews

Daarnaast werden interviews afgenomen met professionelen en vrijwilligers die de werking van Eabt ondersteunen. Onderstaande onderzoeksvragen stonden centraal. Hierbij evalueren we zowel het proces als het product.

PROCES

- 1) Wat motiveert professionelen en vrijwilligers om zich in te zetten voor Eabt?
- 2) Hoe verloopt een studie bij Eabt, van aanvraag tot afronding?
  - a. Welke vormen van ondersteuning krijgen de studenten? En van wie?
- 3) Hoe kijken professionelen en vrijwilligers naar de toekomst van Eabt?
  - a. Wat zijn op hierin de succesfactoren en uitdagingen?

PRODUCT

- 4) Wat is volgens de professionelen en vrijwilligers de meerwaarde van Eabt voor de studenten, de gevangenis en de samenleving?

2.1. Dataverzameling door middel van interviews

De directeur van Eabt stelde een lijst samen met personen die mogelijks geïnterviewd konden worden. De bedoeling was zo een divers mogelijke groep van respondenten te bereiken die allemaal op een of andere manier betrokken zijn bij de werking van Eabt (vb. bezoekvrijwilligers, docenten, medewerkers die de nazorg op zich nemen, medewerkers van Bureau Buitenland of het Ministerie van Buitenlandse zaken en Consulaire aangelegenheden). Deze respondenten ontvingen eerst een mail met informatie over het evaluatieonderzoek van de directeur van Eabt. Op die manier werden de respondenten geïnformeerd over het feit dat zij uitgenodigd zouden worden voor een interview. Vervolgens werd vanuit de onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel contact opgenomen met de respondenten om een exact tijdstip en manier van afname van het interview (face-to-face, telefoon of Skype) af te spreken. Uiteindelijk vonden 17 interviews plaats tussen december 2018 en maart 2019. 12 respondenten oefenden hun functie uit vanuit Nederland en 5 in het land van detentie. 10 interviews werden telefonisch afgenomen, 5 face-to-face afgenomen en 2 via Skype.

Tijdens het interview kregen de respondenten eerst informatie over het onderzoek en daarna werd gevraagd om het formulier 'geïnformeerde toestemming' te ondertekenen. Dit formulier werd samen overlopen. Mits toestemming werd het hele interview opgenomen met een dictafoon, voor de latere verwerking van het interview. De interviews duurden tussen de 23 en 95 minuten. Nadien zijn ze letterlijk uitgetypt. Het programma MaxQDA werd gebruikt voor het analyseren van de interviews. Hierbij werd gebruik gemaakt van thematische analyse. Alle verkregen informatie werd strikt anoniem verwerkt.

2.2. Topics besproken tijdens de interviews

Het interviewschema van de professionelen en vrijwilligers werd opgesteld in samenspraak met de directeur en een bestuurslid van Eabt. In totaal kwamen vijf topics aan bod. (1) Eerst werden een aantal vragen gesteld over de achtergrond van de respondenten. Voorbeelden van vragen waren binnen welke organisatie ze actief waren en hun leeftijd. (2) Ten tweede kwam hun rol met betrekking tot de activiteiten van Eabt aan bod. Hierbij focusten we bijvoorbeeld op wat hen motiveerde om die rol op te nemen, hoe de samenwerking met Eabt verliep en met welke partners ze samenwerkten. (3) Ten derde werd de werking van Eabt van naderbij bekeken. We stelden de respondenten vragen over het verloop van een studie, hoe gedetineerden geïnformeerd werden over het cursusaanbod, wat er gebeurde met de studie bij overplaatsingen/vrijlating, hoe de kennis geëvalueerd werd, welke vormen van ondersteuning geboden werden, etc. (4) Ten vierde gingen we in op de resultaten en meerwaarde die het volgen van een cursus via Eabt volgens hen had voor de studenten, de gevangenis en de samenleving. (5) Tot slot stonden we stil bij de sterktes en zwaktes van Eabt.

In Deel 3 en 4 staan we stil bij de resultaten van het mixed-method onderzoek. Eerst staan we stil bij de resultaten van de begin- en eindvragenlijsten die afgenomen werden bij studenten (Deel 3). Vervolgens gaan we in op de resultaten van de interviews die afgenomen zijn met professionelen en vrijwilligers (Deel 4).

De resultaten van de begin- en eindvragenlijsten worden gepresenteerd in 3 delen: (1) start van de cursus, (2) beëindigen van de cursus en tevredenheid en (3) resultaten en effecten van deelname aan de onderwijs cursus.

1. Start van de cursus

1.1. Informatie over de mogelijkheid om een cursus uit Nederland te volgen via Eabt

In de beginvragenlijst legden we studenten de volgende vraag voor: "*Hoe bent u op de hoogte gebracht van het bestaan van de organisatie Educatie achter buitenlandse tralies?*". De studenten mochten meerdere antwoorden aanduiden. De meerderheid van de studenten (58,6%; N = 34) werd op de hoogte gebracht van de mogelijkheid om een cursus te volgen uit Nederland via de Nederlandse ambassade of consulaat. Daarnaast werd meer dan 1 op 5 studenten (22,4%; N = 13) geïnformeerd door een bezoeker/vrijwilliger. Iets meer dan 10% (N = 6) werd op de hoogte gebracht door een medegedetineerde. Een medewerker van Eabt (8,6%; N = 5), Reclassering Bureau Buitenland (6,7%; N = 4), personen die in de gevangenis werken (3,4%; N = 2) en vrienden/familie (1,7%; N = 1) speelden een minder grote rol in de informatieverspreiding. Tot slot was één persoon op de hoogte doordat hij al eerder in detentie verbleef.

1.2. Motivatie van studenten om een cursus te volgen

In dit onderdeel bieden we een antwoord op de onderzoeksvraag "Wat motiveert studenten om een cursus te volgen uit hun thuisland?". Eén van de vragen in de beginvragenlijst peilde naar de redenen waarom gedetineerden een cursus uit Nederland volgen. Studenten konden aangeven of een motief niet belangrijk, minder belangrijk, belangrijk of juist heel belangrijk was. In tabel 1 wordt voor elk motief weergegeven hoeveel procent van de studenten dit (heel) belangrijk vonden. De motieven zijn opgedeeld in 5 categorieën.

Het valt op dat de motieven behorende tot de categorie 'het verwerven van kennis en vaardigheden' enorm belangrijk waren. De grootste motivatie van studenten was dat de cursus een mogelijkheid biedt om de tijd in de gevangenis nuttig te spenderen (96,6%; N = 56). Daarnaast werd ook om te leren over een interessant of belangrijk onderwerp vaak aangehaald (86,4%; N = 51).

De tweede categorie betreft 'voorbereiden op leven na vrijlating'. De belangrijkste motieven hierin waren om gemakkelijker werk te vinden na vrijlating (83,1%; N = 49) en om na vrijlating gemakkelijker andere cursussen te kunnen volgen (76,3%; N = 45).

Een derde categorie van motieven is 'redenen eigen aan de gevangeniscontext'. 76,8% (N = 43) van de bevroegde studenten wilde door een cursus te volgen de tijd in de gevangenis gemakkelijker maken. 58,6% (N = 34) voelde zich door het studeren als een persoon en niet als een gedetineerde.

De vierde categorie betreft 'afstandsonderwijs vanuit het thuisland' en bevat slechts 1 motief, namelijk omdat de cursus uit Nederland komt. Dit was een (heel) belangrijk motief voor 65,5% (N = 38) van de studenten.

Tot slot, de laatste categorie bevat 'sociale motieven'. Iets meer dan de helft van de studenten studeerden om hun familie beter te kunnen helpen (54,2%; N = 32). De andere sociale motieven kwamen minder vaak voor. Zo volgde 31% (N = 18) bijvoorbeeld een cursus om het weer goed te maken met familie, vrienden,... of om zijn/haar kansen op arbeid in de gevangenis te vergroten en zo geld te kunnen sturen naar zijn/haar familie.

Tabel 1. Motieven van studenten om een cursus te volgen via Eabt

MOTIEF	(HEEL) BELANGRIJK (%)	N
<i>Verwerven van kennis en vaardigheden</i>		
Om de tijd in de gevangenis nuttig te spenderen	96,6	56
Om te leren over een interessant of belangrijk onderwerp	86,4	51
Om mijn verlangens om te leren te bevredigen	71,2	42
<i>Voorbereiden op leven na vrijlating</i>		
Om gemakkelijker werk te vinden na vrijlating	83,1	49
Om na vrijlating gemakkelijker andere cursussen te kunnen volgen	76,3	45
Om beter te kunnen omgaan met het leven na vrijlating	70,7	41
Om mijn zelfvertrouwen te verbeteren	66,7	38
Om te voorkomen dat ik opnieuw misdrijven ga plegen na vrijlating	56,9	33
Om mijn kans op vrijlating te verbeteren	56,7	34
<i>Redenen uniek aan een gevangeniscontext</i>		
Om de tijd in de gevangenis gemakkelijker te maken	76,8	43
Omdat ik me door het studeren voel als een persoon en niet als een gedetineerde	58,6	34
Om gemakkelijker werk te vinden in de gevangenis	36,2	21
Omdat het beter is dan werken in de gevangenis	10,5	6
<i>Afstandsonderwijs vanuit het thuisland</i>		
Omdat de cursus uit Nederland komt	65,5	38

Sociale motieven		
Om mijn familie beter te kunnen helpen	54,2	32
Om het zo weer goed te maken met mijn familie, vrienden,...	31	18
Om mijn kansen op arbeid in de gevangenis te verhogen en zo geld naar mijn familie op te kunnen sturen	31	18
Omdat vrienden/medege-detineerden ook leren	21,7	13
Omdat ik aangemoedigd werd door anderen	17,2	10
Om deel uit te maken van een groep in de gevangenis	10,5	6

Opmerking: 60 studenten hebben de vraag over motieven ingevuld. Niettemin heeft niet iedereen van elk motief aangegeven hoe belangrijk dit voor hem/haar was.

1.3. Verwachtingen

In de beginvragenlijst werd de volgende open vraag voorgelegd aan de studenten: "Wat verwacht u van de cursus? Licht kort toe." Alle studenten hadden positieve verwachtingen. Hetgeen wat het meeste aan bod kwam, was dat men verwachtte kennis en vaardigheden te verweven. Algemeen ging dit over bijleren, het prikkelen van de interesse om te leren, het stimuleren van de hersenen en het hebben van een nuttige bezigheid tijdens detentie. Studenten verwachtten voornamelijk zich inhoudelijk te verrijken. Zo stelde een persoon die een cursus fitnessstrainer volgde: "dat ik de basis leer om begeleider te worden in een fitnessschool, dus vooral veel zal leren over het lichaam en manier van lesgeven". Andere inhoudelijke verwachtingen hadden betrekking op taal. Zo waren er studenten die verwachtten hun kennis van de Nederlandse taal te vergroten. Andere studenten volgden een vreemde taal zoals Frans, Spaans of Russisch, met als verwachting beter te kunnen communiceren met medege-detineerden, bewakers en de dokter tijdens hun detentieperiode. Een aantal studenten verwachtten ook hun schrijfvaardigheden te vergroten.

Daarnaast waren er verschillende studenten die door het volgen van de cursus verwachtten hun re-integratie in de samenleving te verbeteren. Zo hoopten men de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten, al dan niet als zelfstandige. Verder gaven een aantal studenten aan dat ze hoopten dat deze cursus een goede voorbereiding zou zijn op verdere studies. Bijvoorbeeld: "Ik verwacht dat het een waardevolle cursus is. Als ik een opleiding op een hogeschool start, verwacht ik genoeg geleerd te hebben". Verder stelden een aantal studenten dat ze in eerste instantie verwachtten hun lesmaterialen te ontvangen, dat ze feedback kregen op hun huiswerkopdrachten en zich zo beter te kunnen voorbereiden op het examen.

2. Beëindigen van de cursus en tevredenheid

2.1. De cursus beëindigen

In de eindvragenlijst vroegen we de studenten of ze hun cursus hadden afgemaakt. Van de 26 studenten die deze vraag invulden, gaf het grootste deel (61,5%; N = 16) aan nog bezig te zijn. 26,9% van de studenten (N = 7) was geslaagd, 7,7% (N = 2) was gestopt en één student (3,8%) had alle lessen gevolgd maar was niet geslaagd.

2.2. Tevredenheid over de cursus(inhoud)

In de eindvragenlijst peilden we daarnaast ook naar de tevredenheid over de cursus(inhoud). Tabel 2 toont aan dat over het algemeen de studenten (zeer) tevreden waren en dat ze het gevoel hadden dat de cursus aan hun behoeften voldeed (beide 90,3%; N = 28). Bijna 9/10 studenten (N = 26) zou graag opnieuw een cursus volgen van Eabt en slechts een kleine minderheid (10%; N = 3) had bij nader inzien liever een andere cursus gevolgd.

Tabel 2. Tevredenheid van studenten over de cursus(inhoud)

TEVREDENHEID	(HELEMAAL) MEE EENS (%)	N
Ik ben heel tevreden over de cursus	90,3	28
Ik heb het gevoel dat deze cursus goed aan mijn behoeften voldeed	90,3	28
Ik zou opnieuw een cursus van de Stichting 'Educatie achter buitenlandse tralies' volgen	89,7	26
Ik zou deze cursus aanraden aan andere gedetineerden	83,3	25
Als ik de mogelijkheid had om een andere cursus te volgen op dezelfde manier, zou ik het zeker doen	77,4	24
De lesstof was niet te moeilijk, maar ook niet te gemakkelijk	48,4	15
Bij nader inzien had ik liever een andere cursus gevolgd	10	3

Opmerking: 31 studenten hebben de vraag over tevredenheid over de cursus(inhoud) ingevuld. Niettemin heeft niet iedereen bij elk item aangegeven in welke mate hij/zij het hiermee eens was.

2.3. Tevredenheid over de ondersteuning

Naast de algemene tevredenheid over de cursus(inhoud), peilden we in de eindvragenlijst ook naar de tevredenheid over de ondersteuning die de studenten kregen. Dit ging zowel over de ondersteuning vanuit Nederland (door Eabt en lokale leerkrachten), als vanuit de gevangenis waarin ze verblijven (door penitentiaire beampten en medegegetineerden).

Tabel 3 toont aan dat studenten het meest tevreden waren over de ondersteuning die ze kregen vanuit Nederland. Enerzijds was er de ondersteuning vanuit Eabt. Studenten waren zeer tevreden over de manier waarop het huiswerk naar hun leerkracht in Nederland werd gestuurd (87,1%; N = 27), maar ook over de manier waarop het huiswerk naar de gevangenis werd gestuurd (77,4%; N = 24). Bijna 76% van de studenten (N = 22) gaf aan het cursusmateriaal volledig ontvangen te hebben. Daarnaast werden de studenten ook ondersteund door hun leerkracht in Nederland. Als we kijken naar de tevredenheid over deze leerkracht, dan zien we dat 77,4% van de studenten (N = 24) tevreden was over de feedback die ze kregen en dat 66,7% (N = 20) vond dat hun leerkracht kennis had van het onderwerp van de cursus. Minder dan de helft van de studenten (N = 15) gaf aan dat ze contact konden maken met hun leerkracht wanneer ze hulp nodig hadden.

Tot slot werd gepeild naar de tevredenheid over de ondersteuning die de studenten kregen in de gevangenis waar ze verbleven. Bijna 6 op 10 gedetineerden (N = 17) hadden het idee dat hun medegegetineerden het goedkeurden dat ze de cursus volgden. Daarnaast gaf 30% (N = 9) aan dat penitentiaire beampten hen aanmoedigden om de cursus af te ronden. Vragen stellen over de cursus in de lokale gevangenis konden de studenten in mindere mate. 20% (N = 6) gaf aan vragen te kunnen stellen aan medegegetineerden en 9,7% (N = 3) aan penitentiaire beampten.

Tabel 3. Tevredenheid van studenten over de ondersteuning

TEVREDENHEID	(HELEMAAL)	N
	MEE EENS (%)	
<i>Tevredenheid over ondersteuning vanuit Eabt</i>		
Ik ben tevreden over de manier waarop het huiswerk naar mijn leerkracht in Nederland werd gestuurd	87,1	27
Ik ben tevreden over de manier waarop het huiswerk naar de gevangenis werd gestuurd	77,4	24
Ik heb telkens al mijn cursusmateriaal volledig ontvangen (o.a. CD-roms, boeken)	75,9	22

Tevredenheid over ondersteuning door leerkracht in Nederland

Ik ben tevreden over de feedback (de antwoorden) van mijn leerkracht uit Nederland	77,4	24
Mijn leerkracht in Nederland heeft kennis van het onderwerp van mijn cursus	66,7	20
Ik kon met mijn leerkracht uit Nederland contact maken wanneer ik hulp nodig had	48,4	15

Tevredenheid over ondersteuning in de lokale gevangenis

Mijn medege-detineerden keurden het goed dat ik deze cursus volg	58,6	17
Penitentiare beambten moedigden mij aan om de cursus af te ronden	30	9
Ik kon vragen stellen over de cursus aan mijn medege-detineerden	20	6
Ik kon vragen stellen over de cursus aan penitentiare beambten	9,7	3

Opmerking: 31 studenten hebben de vraag over tevredenheid m.b.t. de ondersteuning ingevuld. Niettemin heeft niet iedereen bij elke uitspraak aangegeven in welke mate hij/zij het hiermee eens was.

3. Resultaten en effecten voor studenten van deelname aan een cursus

3.1. Geleerde kennis en vaardigheden en het hebben van meer vertrouwen

In de eindvragenlijst legde we studenten de volgende vraag voor: "U hebt de cursus nu (bijna) afgerond. Welke nieuwe vaardigheden en kennis hebt u geleerd? Noteer maximaal 3 zaken". In lijn met de verwachtingen die studenten aangaven in de beginvragenlijst, werden hier voornamelijk zaken genoteerd die betrekking hadden op de inhoud van de cursus. Bijvoorbeeld: bijgeleerd over auto's, sociale hygiëne, theorie van vaarbewijs, logistiek medewerker, Nederlands of een vreemde taal. Daarnaast schreven een aantal studenten ook niet-inhoudelijke vaardigheden op. Voorbeelden hiervan zijn een grotere zelfdiscipline, zichzelf beter kunnen concentreren, teksten analyseren en structureren, beter lezen, schrijven en luisteren.

Daarnaast vroegen we de studenten ook "Zijn er bepaalde zaken waar u nu meer vertrouwen in hebt? Zo ja, welke? Noteer maximaal 3 zaken". Meerdere studenten schreven neer dat ze meer vertrouwen hebben in het vinden van een job na vrijlating en over het algemeen in de toekomst. Daarnaast meldden ook verschillende studenten dat ze meer vertrouwen hebben gekregen in zichzelf en dat ze beter kunnen communiceren in een vreemde taal, zowel mondeling als schriftelijk. Andere zaken die door telkens 1 student neergeschreven werden, zijn bijvoorbeeld het leven als iets waardevol beschouwen, vertrouwen hebben dat zijn gezin een beter en gezonder leven kan leiden en een groter vertrouwen hebben in de medemens.

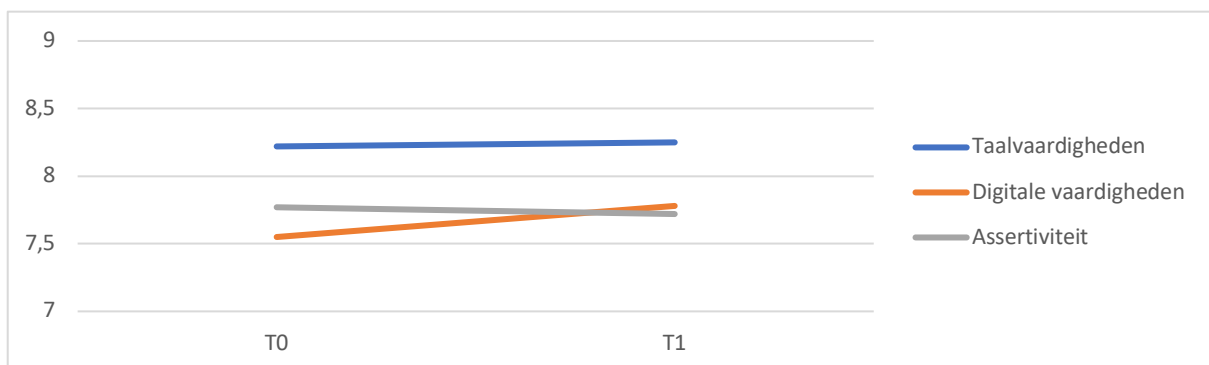
3.2. Taalvaardigheden, digitale vaardigheden en assertiviteit

Zowel in de begin- als eindvragenlijst legden we de studenten 17 uitspraken over vaardigheden voor. Zij konden op een schaal van 1 tot 10 aangeven hoe goed deze uitspraak bij hen paste. Deze uitspraken hebben we vervolgens opgedeeld in 3 soorten vaardigheden, namelijk (1) taalvaardigheden, (2) digitale vaardigheden en (3) assertiviteit (zie figuur 4).

Figuur 4. Vaardigheden van respondenten

Figuur 5. Evolutie taalvaardigheden, digitale vaardigheden en assertiviteit

Opmerking: 30 studenten hebben de vraag over vaardigheden ingevuld in zowel de beginvragenlijst (T0) als in de eindvragenlijst (T1).

Figuur 5 toont de gemiddelde scores van de 30 studenten die de vragen over de 3 vaardigheden in zowel de begin- als eindvragenlijst invulden. 1 betekende dat studenten van zichzelf vonden dat ze helemaal niet over de vaardigheid beschikken, terwijl 10 wilde zeggen dat ze van zichzelf vonden dat ze hier heel goed in waren. Over het algemeen scoorden studenten vrij hoog op deze 3 soorten vaardigheden bij het invullen van de beginvragenlijst. Het hoogste scoorden de studenten op de taalvaardigheden. Ze gaven zichzelf een gemiddelde score van 8,22/10. Vervolgens vonden ze zichzelf het beste in assertiviteit. Hierop scoorden ze gemiddeld 7,77/10. Het laagste scoorden de studenten zichzelf op digitale vaardigheden, met een gemiddelde score van 7,55/10.

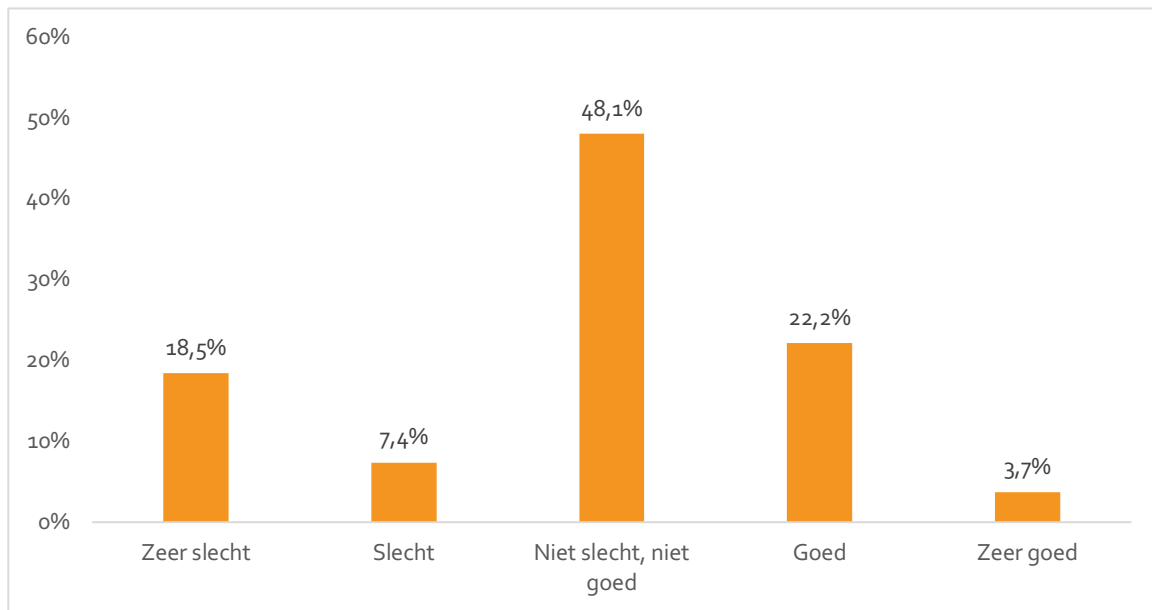
In de eindvragenlijst legden we dezelfde uitspraken voor aan de studenten. Net zoals bij de eerste meting, scoorden studenten zich het hoogste op taalvaardigheden, met een gemiddelde score van 8,25/10. De gemiddelde score op digitale vaardigheden is nagenoeg gebleven met 7,78/10. Het laagst scoorden ze zichzelf op assertiviteit. Hierop scoorden ze zichzelf gemiddeld 7,72/10. Een paired t-test laat zien dat er geen significante verschillen in deze scores zijn tussen de eerste en tweede meting.

3.3. Kwaliteit van leven

Zowel in de begin- als eindvragenlijst vroegen we studenten "*Hoe goed vindt u de algemene kwaliteit van uw leven tot nu toe?*". Ze konden kiezen tussen zeer slecht, slecht, niet slecht – niet goed, goed en zeer goed. Alleen de 27 respondenten die deze vraag invulden in zowel de begin- als eindvragenlijst worden meegenomen in deze analyses. Figuur 6 toont hoe de studenten hun kwaliteit van leven scoorden aan het begin van de cursus. Het grootste deel van de respondenten (48,1%; N = 13) vond het niet slecht, maar ook niet goed. Daarnaast vond bijna 25,9% (N = 7) hun kwaliteit van leven tot nu toe goed tot zeer goed. Eenzelfde aantal (25,9%; N = 7) vond de kwaliteit van leven slecht tot zeer slecht.

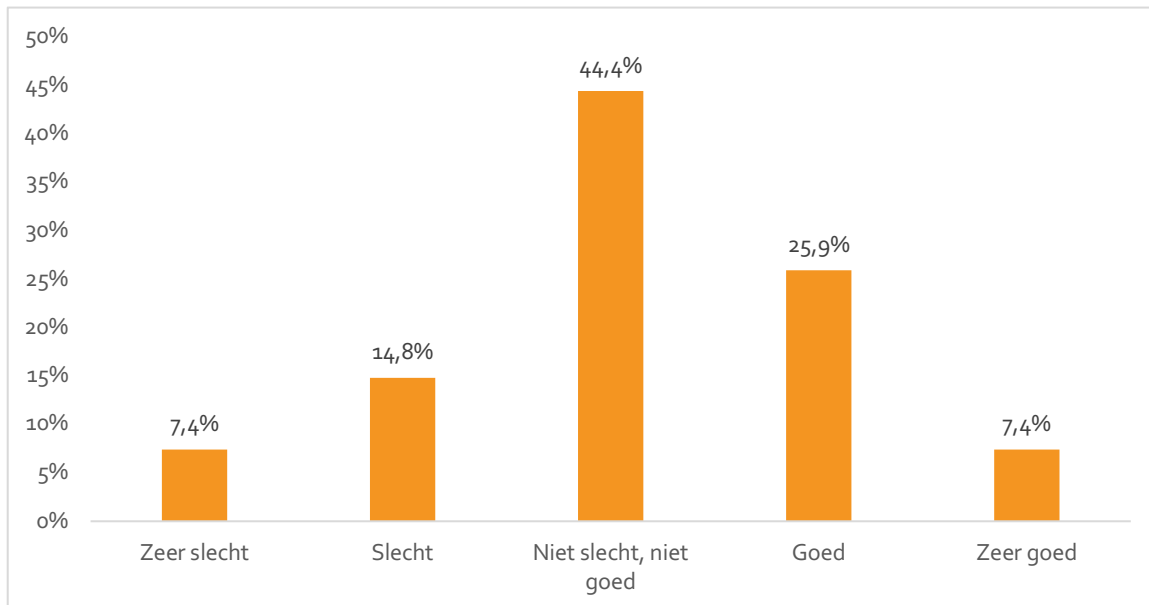
In figuur 7 wordt de kwaliteit van leven tot nu toe voorgesteld zoals studenten deze ervoeren bij het invullen van de eindvragenlijst. Net zoals bij het invullen van de beginvragenlijst, vond ook nu het grootste deel van de respondenten (44,4%; N = 12) hun kwaliteit van leven niet slecht, maar ook niet goed. Daarnaast vond 33,3% (N = 9) hun kwaliteit van leven tot nu toe goed tot zeer goed. 22,2% (N = 6) vond de kwaliteit van leven slecht tot zeer slecht. Als we de resultaten van begin (To) en eindvragenlijsten (T1) met elkaar vergelijken, zien we dat 33,3% (N = 9) van de studenten aangeeft op T1 een betere kwaliteit van leven te hebben dan op To. Bij 55,6% (N = 15) is het hetzelfde gebleven en bij 11,1% (N = 3) is het verslechterd.

Figuur 6. Kwaliteit van leven (To) (N = 27)

↓
Verbetering: 33,3% (N = 9)
Hetzelfde gebleven: 55,6% (N = 15)
Verslechtering: 11,1% (N = 3)

Figuur 7. Kwaliteit van leven (T1) (N = 27)

3.4. Zelfwaardering

Studenten werden zowel in de begin- als eindvragenlijst gevraagd de Rosenberg self-esteem scale in te vullen. Voor beide momenten werd een somscore berekend. Deze gaat van 0 tot 30. Hoe hoger de score, hoe hoger de zelfwaardering van de student. Alleen de 25 studenten die deze vraag invulden in zowel de begin- als eindvragenlijst, zijn opgenomen in de analyses. Bij de start van de cursus was de gemiddelde zelfwaardering 21,24/30 (minimum: 7, maximum: 30). Bij de eindvragenlijst was deze score gemiddeld 21,76/30 (minimum: 5, maximum: 30). Volgens Vogelvang en collega's (2015) wordt een score van 15 of lager wordt beschouwd als een lage zelfwaardering. Dit was bij de start van de cursus het geval bij 16% van de studenten (N = 4). Op het einde was dit bij 8% (N = 2). Een paired t-test laat zien dat de zelfwaardering van de studenten gemiddeld gezien gelijk is gebleven.

Vergelijken we deze resultaten met de normen van een eerdere studie bij Nederlanders die in het buitenland in de gevangenis verbleven, dan is er gemiddeld gezien sprake van een gelijke zelfwaardering (21,7/30). Niettemin hebben in ons onderzoek meer studenten een 'normale' zelfwaardering, en minder een lage of hoge zelfwaardering.

3.5. Perspectief op re-integratie

In de eindvragenlijst legden we studenten de volgende vraag voor: *"Heeft u door de cursus een betere kans op re-integratie? Re-integratie wil zeggen dat u uw plaats vindt in de samenleving na uw detentieperiode. Hieronder staan uitspraken over uw re-integratie. Gaat u akkoord met deze uitspraken?"* Respondenten konden per uitspraak kiezen tussen helemaal oneens, niet eens, neutraal, mee eens of helemaal mee eens.

Tabel 4 demonstreert dat 2 op 3 studenten (66,7%; N = 20) verwachtten dat ze door de cursus een beter leven zullen hebben na vrijlating. De kansen op het minder snel opnieuw plegen van een misdrijf (39,3%; N = 11) en het vergroten van de kans op vrijlating (20%; N = 6) werden minder hoog ingeschat.

Gekeken naar de werkmogelijkheden na vrijlating, verwachtte 60% (N = 18) gemakkelijker werk te vinden en daarnaast ook een betere of leukere baan te vinden.

Verder zien we ook dat studenten vinden dat de cursus bij heeft gedragen aan hun sociale vaardigheden. 60% (N = 18) gaf aan dat ze zich door de cursus beter kunnen controleren, 53,4% (N = 16) dat ze door de cursus hun dagelijks leven beter kunnen regelen en 50% (N = 15) dat door de cursus hun relatie met familie en vrienden zal verbeteren. Daarnaast stelde ongeveer 1 op 3 studenten (N = 10) dat de cursus hen geleerd heeft om zich beter kunnen gedragen in groep.

Tot slot had meer dan de helft van de studenten (55,1%; N = 16) door de cursus zin gekregen om terug te keren naar Nederland. Een kleine minderheid (10%; N = 3) verwachtte dat de cursus hen meer kansen bood om in het land van detentie te blijven.

Tabel 4. Het perspectief van studenten op re-integratie

	(HELEMAAL) MEE EENS (%)	N
<i>Algemeen perspectief op re-integratie</i>		
Door deze cursus zal ik een beter leven hebben na mijn vrijlating	66,7	20
Door deze cursus zal ik minder snel opnieuw misdrijven plegen	39,3	11
Door deze cursus is mijn kans op vrijlating vergroot	20	6
<i>Werkmogelijkheden na vrijlating</i>		
Door deze cursus zal ik gemakkelijker werk vinden na mijn vrijlating	60	18
Door deze cursus zal ik een betere of leukere baan vinden na mijn vrijlating	60	18
<i>Ontwikkeling van sociale vaardigheden</i>		
Door deze cursus kan ik mezelf meer controleren	60	18
Door deze cursus kan ik mijn dagelijks leven beter regelen (huishouden, rekeningen, opvoeden van kinderen,...)	53,4	16
Door deze cursus zal mijn relatie met familie en vrienden verbeteren	50	15
Door deze cursus weet ik beter hoe ik me moet gedragen in groep	33,4	10
<i>Land na vrijlating</i>		
Door deze cursus heb ik zin gekregen om terug te keren naar Nederland	55,1	16
Door deze cursus heb ik meer kans om in het land te blijven waar ik nu ben	10	3

Opmerking: 31 studenten hebben de vraag over perspectief op re-integratie ingevuld. Niettemin heeft niet iedereen bij elk item aangegeven in welke mate hij/zij het hiermee eens was.

Deel 4: Perspectief professionelen en vrijwilligers – Resultaten interviews

De resultaten van de interviews met professionelen en vrijwilligers worden gepresenteerd in 5 delen: (1) motivatie voor inzet, (2) verloop van een studie bij Eabt: van aanvraag tot afronding, (3) ondersteuning van studenten, (4) perceptie op activiteiten van Eabt en (5) resultaten en meerwaarde van Eabt voor de studenten, de gevangenis en de samenleving.

1. Motivatie voor inzet

Bij de meerderheid van de respondenten behoorde de rol die ze opnamen binnen de werking van Eabt tot hun **professioneel** takenpakket. Een aantal anderen deden dit **vrijwillig**. Verschillende respondenten gaven aan dat ze zich inzetten om de **missie van Eabt mee te realiseren**. Het doel van de Stichting was volgens de respondenten kosteloos afstandsonderwijs aanbieden aan Nederlanders gedetineerd in het buitenland. Door dit te doen hoopten de respondenten bij te dragen aan een zinvolle detentie, het beperken van detentieschade, het vergroten van de kansen op de arbeidsmarkt en het vergroten van de mogelijkheden voor het volgen van vervolgopleidingen. In de woorden van een respondent:

Waarom [ik gemotiveerd ben om me in te zetten]? ... Omdat dat natuurlijk een mooie werking is en ja ik moet zeggen, ik moet het sowieso toch doen vanuit mijn job dus ik zie niet in waarom ik dat niet met evenveel enthousiasme zou opnemen (R10, land van detentie).

2. Verloop van een studie bij Eabt: van aanvraag tot afronding

---

Uit de interviews konden we afleiden dat het voorzien van een onderwijsaanbod aan Nederlandse studenten gedetineerd in het buitenland verliep via 3 stappen. Figuur 8 geeft deze 3 stappen weer. Hieronder staan we stil bij elke stap.

Figuur 8. 3 stappen in het voorzien van een onderwijsaanbod

2.1. Stap 1: Informeren

Als eerste was het volgens respondenten belangrijk om potentiële studenten op de hoogte te brengen van het aanbod van Eabt. Stap 1 heeft dan ook als doel de studenten te informeren over diens onderwijsaanbod. De respondenten haalden twee manieren aan waarop potentiële studenten geïnformeerd worden over dit aanbod: (1) schriftelijke informatieverbreiding en (2) mondelinge informatieverbreiding.

Ten eerste werd er gewezen op de **schriftelijke informatieverbreiding**. Dit werd door de respondenten als de meest gebruikelijke vorm van informeren gezien, aangezien binnen de gevangeniscontext vaak niet veel andere mogelijkheden zijn. Wanneer Nederlanders aangehouden worden in het buitenland en zich aanmelden bij Bureau Buitenland voor consulaire bijstand, ontvangen zij een aanmeldingspakket. Dit aanmeldingspakket bevat volgens een aantal respondenten standaard een brochure met informatie over Eabt en hun cursusaanbod. Deze vorm van informatie werd als positief ervaren door verschillende respondenten:

Gedetineerden krijgen in het begin ontzettend veel informatie over zich. Die weten nog niet, als die net gearresteerd is, wat hen allemaal te wachten staat. Het is dus goed om het in een brochure nog een keertje extra op te noemen (R9, Nederland).

Er werd door sommige respondenten ook gewezen op een nadeel van deze schriftelijke informatieverbreiding. Zo is de brochure van Eabt enkel beschikbaar in het Nederlands. Er zijn studenten die de Nederlandse nationaliteit of een verblijfsvergunning hebben, maar de Nederlandse taal niet machtig zijn. Door deze taalbarrière zijn ze toegewezen op andere bronnen van informatie (zie mondelinge informatieverbreiding). De respondenten stelden voor de brochure over het cursusaanbod van Eabt op te maken in andere talen, zoals Engels of Frans.

Ten tweede werd door enkele respondenten de **mondelinge informatieverbreiding** vermeld. Zo konden bezoekerwilligers, medewerkers van de lokale gevangenis of de ambassade een bron van informatie zijn. Deze vorm van informatieverbreiding werd door een aantal respondenten als belangrijk beschouwd, zeker voor gedetineerden die geen Nederlands begrijpen, aangezien de brochure van Eabt enkel beschikbaar is in het Nederlands. De mondelinge informatieverbreiding werd als positief ervaren door de respondenten omdat face-to-face contact volgens hen motiverender werkt dan een informatiebrochure. In de woorden van een respondent: 'Persoonlijk contact is altijd erg krachtig' (R7, Nederland). De respondenten waren zich ervan bewust dat deze vorm van informatieverbreiding niet altijd mogelijk is in het land van detentie. Eabt is hierbij namelijk afhankelijk van de bezoekerwilligers en wanneer deze personen wegvallen kan de informatieverbreiding niet altijd gegarandeerd worden, zoals een respondent aangaf: 'Het is praktisch ook niet gemakkelijk om met het aantal vrijwilligers dat

Eabt heeft gedetineerden over heel de wereld te bezoeken. Dus dat is praktisch onuitvoerbaar' (R7, Nederland).

Daarnaast stonden bepaalde respondenten ook stil bij de rol die het **thuisfront** kan spelen op het vlak van zowel schriftelijke en mondelinge informatieverbreiding. Wanneer Nederlanders in het buitenland gedetineerd zijn wordt er, volgens een aantal respondenten, een contactpersoon aangewezen in Nederland. In de meeste gevallen gaat dit om een familielid of een hechte vriend. Deze persoon krijgt informatie van Bureau Buitenland en kan vervolgens het aanbod van Eabt nakijken via hun website. Door middel van een bezoek, telefoon of post kunnen zij de gedetineerde op de hoogte brengen van het aanbod van Eabt.

2.2. Stap 2: Student meldt zich aan

Wanneer studenten interesse hebben om een cursus van Eabt te volgen, kunnen zij dit volgens de respondenten laten weten aan de studietrajectbegeleider in de lokale gevangenis, een medewerker van Bureau Buitenland of Reclassering Nederland. Deze actoren geven de informatie op hun beurt door aan een medewerker van Eabt. Vervolgens krijgt de gedetineerde vanuit Eabt een **aanmeldingsformulier en kennismakingspakket** toegestuurd. Het doel hiervan is om bijvoorbeeld het taalniveau van de potentiële student in te schatten, te peilen naar hun motivatie, na te gaan of de cursus aansluit bij hun vooropleiding, welke materialen toegelaten zijn in de gevangenis en hoe lang de gedetineerde nog in de gevangenis zit:

Ze krijgen dus als ze zich aanmelden [...] een kleine taaltoets en een vragenlijst waarbij ze aan moeten geven hoe gemotiveerd ze zijn. En daar gaat dan een inschatting van uit of het haalbaar is om de wens aan de realiteit te koppelen en dan wordt de toestemming gegeven. Ik weet niet juist hoe dat loopt. En dan wordt er een docent gekoppeld aan de persoon die het huiswerk gaat nakijken (R14, Nederland).

We weten dat het systeem 3 tot 4 maanden duurt voor het echt op gang is en nou ja als je maar 3 maanden zit dan is dat nutteloos zeg maar, maar dat geven ze ook aan op het aanvraagformulier, hoe lang ze denken nog vast te zitten en dan beoordeelt [medewerker van Eabt], want als je ziet dat die maar 3 maanden zit dan is dat nutteloos. Dan sturen we wel een briefje van helaas maar je zit te kort, helaas pindakaas. In principe, als ze langer dan een half jaar zitten mogen ze een cursus volgen en als ze een cursus hebben afgerond kunnen ze verder met een volgende (R6, Nederland).

2.3. Stap 3: Student start met cursus, maakt huiswerk en wordt geëvalueerd

Na een succesvolle aanmelding, stuurt Eabt een **proefles** op naar de student. De proefles bestaat uit een opdracht begrijpend lezen en een eerste huiswerктаak, om het niveau van de student in te schatten. Als de proefles goed wordt afgeleverd, ontvangt de gedetineerde het volledige lespakket. Indien Eabt van oordeel is dat het niveau van de student onvoldoende is, wordt eerst een cursus Nederlands aangeraden of gaat men opzoek naar een andere cursus die volgens hen beter aansluit bij het niveau van de student. Het voorstellen van een alternatief werd als zeer positief ervaren door de respondenten. Eabt probeert op die manier voor elke student een cursus op zijn/haar opleidingsniveau te voorzien.

Volgens verschillende respondenten is deze aanmeldingsprocedure voor Eabt een 'must' zodat Eabt niet onnodig cursussen bestelt en levert waarna later blijkt dat de gedetineerde, bijvoorbeeld, het niveau niet aankon of onvoldoende Nederlands spreekt. De aanmeldingsprocedure gebeurt schriftelijk. Een respondent haalde echter wel aan dat een gesprek een meerwaarde zou kunnen zijn om te peilen naar de intrinsieke motivatie van de student. Volgens de respondent kom je op die manier mogelijks uit bij een cursus die meer aansluit bij de vraag van de student.

Wanneer studenten de toelating hebben gekregen om een cursus via Eabt te starten, wordt een **docent uit Nederland toegewezen** die de huiswerkopdrachten zal nakijken en beoordelen en wordt het volledige **lespakket verstuurd per post**. Voor de invoer van lespakketten is Eabt aangewezen op de hulp van lokale partners. Verschillende respondenten haalden aan dat er vaak moeilijkheden zijn om een lespakket de gevangenis binnen te krijgen via de post. De ervaring leert dat het gevangenispersoneel vaak wantrouwig staat tegenover een lespakket in een vreemde taal. Daarom worden in dergelijke situaties de bezoekerwilligers van Bureau Buitenland of medewerkers van de lokale ambassade ingezet voor het afleveren van de lespakketten. Maar ook dit is niet altijd mogelijk volgens de respondenten. Zo gaf een respondent het voorbeeld van een gevangenis in Spanje waar bezoekerwilligers geen lespakketten mogen invoeren, waardoor Eabt heeft gezocht naar een andere manier om de lespakketten tot bij de gedetineerden te krijgen. Momenteel werken ze hiervoor samen met een gevangenispastoor. Ook in andere landen vroeg het bezorgen van de lespakketten aan de studenten soms enige creativiteit:

In Engeland is het regime soms ook heel streng, daar mogen ze zelfs geen pakketten ontvangen maar wel brieven. Ja dan haal ik zo'n pakket los en dan stuur ik het in een paar brieven, dan past het in een envelop en dan mag het binnen [lacht]. Als het niet linksom kan dan moet het rechtsom, maar met een boek gaat dat haast niet (R6, Nederland).

In het lespakket dat de studenten ontvangen, bevinden zich voorgefrankeerde enveloppen waarmee zij hun huiswerkopdrachten kosteloos kunnen versturen naar Nederland. Dit werd als positief ervaren door alle respondenten. Het idee leefde dat veel studenten anders niet aan een cursus zouden beginnen, of de cursus niet zouden afronden indien ze dit zelf zouden moeten betalen.

Volgens de respondenten is het de bedoeling dat de studenten zelfstandig de leerstof bestuderen, **huiswerkopdrachten** maken en opsturen naar Nederland. Eabt biedt de studenten de mogelijkheid om te **studeren op eigen tempo**, iets wat positief onthaald werd aangezien het tempo verschilt van student tot student:

Er zijn natuurlijk gedetineerden die geen werk hebben in de gevangenis of geen lessen volgen in de gevangenis, ja die hebben veel vrije tijd. Dus sommige gevangenen die schieten ook als een speer door zo'n cursus heen [lacht]. Die ronden bijvoorbeeld in een paar weken af omdat ze heel veel tijd hebben. En anderen die hebben wel werk of die hebben ander, ja een schoonmaakbaantje of die sporten elke dag, ja die doen van alles, ja die hebben dan minder tijd beschikbaar om die cursus te volgen en die doen er dan wat langer over (R8, Nederland).

De huiswerkopdrachten worden verbeterd door een docent in Nederland. De docent stuurt vervolgens zijn/haar feedback en tips over welke onderdelen de student beter nog eens kan bekijken en op welke manier hij/zij dat best kan doen. Het geven van feedback werd door een aantal respondent als heel belangrijk bevonden:

Je hoort het soms van een vrijwilliger dat iemand heel trots met zijn cijfers aankomt of laat lezen wat een corrector heeft geschreven. Dat vinden ze [gedetineerden] vaak echt heel fijn. Dat zijn echt heel opbouwende kritieken vaak. Ja, er wordt echt wel een hart onder de riem gestoken zodat mensen echt doorgaan (R8, Nederland).

Wanneer de studenten de leerstof voldoende onder de knie hebben, kunnen zij verder gaan met het volgende lesgedeelte. Indien dit niet het geval is, krijgen zij een herkansing en moeten zij een deel van of de volledige huiswerkopdracht opnieuw maken en opsturen. Verschillende respondenten haalden echter aan dat **afstandsonderwijs niet voor iedereen evident** is:

Nou het is vaak dat ze pas voor het eerst echt een studie gaan volgen en dan is dat ook nog hartstikke moeilijk want afstandsonderwijs is een hele moeilijke vorm van onderwijs. Dat vraagt heel wat, er is geen vaste tijd dat je naar school moet, er is geen leraar om je te motiveren en die uitlegt geeft, nee, je moet dat allemaal zelf doen. Het vereist zelfdiscipline, maar desondanks is dat voor heel veel [gedetineerden] de eerste keer dat ze ergens een certificaat voor halen, en dat is toch heel bijzonder (R1, Nederland).

Daarnaast haalden verschillende respondenten aan dat de **studiefaciliteiten afhankelijk zijn van de lokale gevangeniscontext**. Zo verschilt het bijvoorbeeld enorm van gevangenis tot gevangenis hoeveel gedetineerden op één cel zitten of welke infrastructuur voorhanden is om te studeren. In sommige gevangenissen is er alleen de mogelijkheid om op cel te studeren, terwijl andere gevangenissen

beschikken over leslokalen waar studenten naartoe mogen en vragen kunnen stellen aan een docent ter plaatse. Tijdens de interviews werd meermaals aangehaald dat het een meerwaarde zou zijn moest er een docent in de lokale gevangenis beschikbaar zijn om de studenten te begeleiden en ondersteunen in het zelfstudieproces, maar dat dit vaak niet het geval was.

Een aantal respondenten meldden dat studenten na het succesvol beëindigen van bepaalde cursussen een **certificaat** ontvangen. Bij de meeste cursussen volstaat het om per lesonderdeel de huiswerkopdracht te maken en hiervoor te slagen. Voor andere cursussen (bijvoorbeeld van de onderwijsverstrekker NHA - Nederlandse Handels Academie) is het verplicht om een examen af te leggen. Volgens de respondenten probeert Eabt er alles aan te doen om dit examen te organiseren tijdens detentie in het buitenland, al vergt dit veel creativiteit. Zo vertelden een aantal respondenten dat het examen georganiseerd kan worden onder toezicht in de lokale gevangenis of bij de ambassade in het land van detentie. Indien het examen in de lokale gevangenis kan doorgaan, moet er volgens de respondenten toestemming gevraagd worden aan zowel de exameninstantie als de gevangenisdirectie. De examens van de onderwijsvertrekker NHA worden normaliter ingevuld op een computer. Indien dit niet mogelijk is, wordt een bezoeker vrijwilliger aangesteld om de vragen af te drukken en mee te nemen naar de gevangenis. Indien het praktisch niet haalbaar is om het examen te organiseren tijdens detentie, hebben de studenten volgens verschillende respondenten na vrijlating alsnog de mogelijkheid om het examen in Nederland af te leggen. Dit examen wordt door de Stichting betaald, ook na vrijlating. Dit werd als zeer positief ervaren door de respondenten aangezien zij denken dat weinig studenten het examen zouden afleggen als ze dit zelf zouden moeten betalen.

Respondenten stonden tijdens het interview ook stil bij de vraag: "*Wat gebeurt er met een transfer of bij vrijlating?*" aangezien het mogelijk is dat studenten getransfereerd of vrijgelaten worden tijdens het volgen van een cursus van Eabt. Respondenten ervoeren dit vaak als een breekpunt. In principe kunnen studenten de cursus verderzetten bij transfer of vrijlating. Een aantal respondenten gaven aan dat het belangrijk is dat Eabt op de hoogte wordt gebracht van een **transfer**, wat in de praktijk vaak niet het geval is. Het is de verantwoordelijkheid van de studenten om dit te melden aan Eabt of Bureau Buitenland. De respondenten betreurden dat, desondanks in de brochure van Eabt staat dat dit de verantwoordelijkheid van de studenten zelf is, het in de meeste gevallen niet gebeurt. In dergelijke gevallen moet Eabt informatie over de verblijfplaats van de studenten proberen te achterhalen via partners zoals Bureau Buitenland of lokale ambassades. Daarnaast werd door de respondenten aangehaald dat bij een transfer vaak lesmateriaal verloren gaat. Studenten hebben niet altijd de keuze wat zij al dan niet meenemen tijdens een transfer. Vaak is er ook maar beperkte bagage voorzien of zoals een respondent aangaf: 'Soms wordt een pakket gewoon niet meegenomen bij een overplaatsing' (R8, Nederland). Volgens sommige respondenten was het mogelijk dat cursuspakketten nagestuurd worden. Niettemin liggen in veel gevallen

de kosten om het pakket later nog te ontvangen zeer hoog of moet de student hopen dat er bij het volgende gedetineerdentransport nog plaats beschikbaar is voor het lespakket.

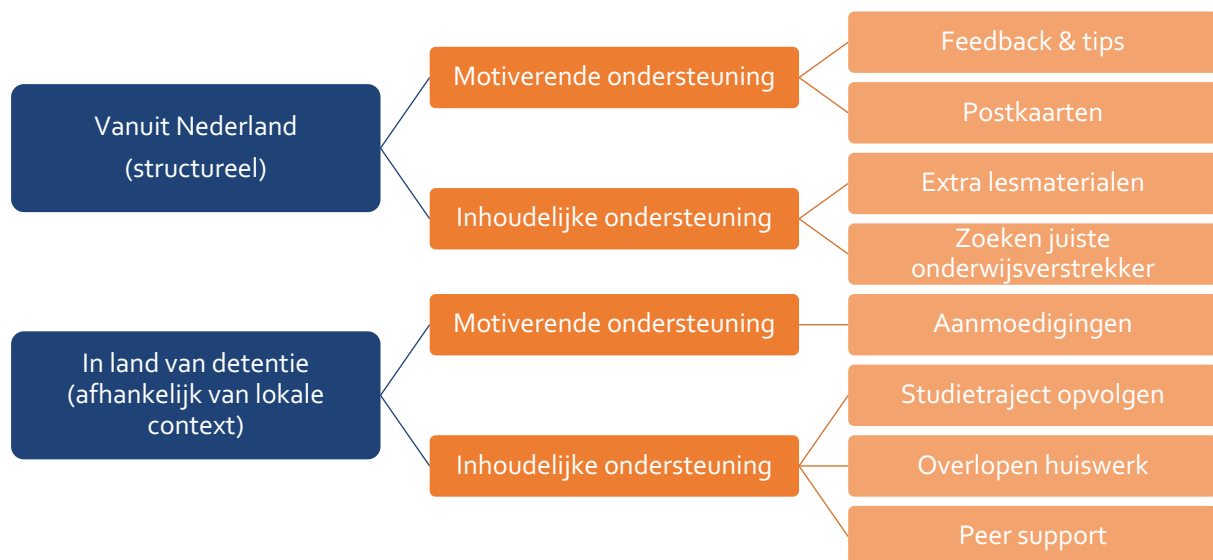
Ook in het geval van **vrijlating** kunnen studenten in principe nog de cursus afronden. De respondenten wezen wel op het feit dat wanneer gedetineerden vrijkomen ze andere zaken aan hun hoofd hebben, zoals het zoeken naar een verblijfplaats of werk en hierdoor de cursus vaak niet afronden. Daarnaast haalde een respondent aan dat in sommige gevallen de gedetineerden hun lespakket pas ontvangen wanneer ze worden vrijgelaten. In dergelijke gevallen werd het lespakket achtergehouden door gevangenispersoneel dat de inhoud van het pakket niet vertrouwden en het daarom bij de persoonlijke spullen van de gedetineerde had geplaatst.

3. Ondersteuning voor studenten

Doorheen de interviews werd duidelijk dat studenten die een cursus volgen via Eabt, ondersteuning kunnen krijgen (1) vanuit Nederland en (2) door actoren in het land van detentie. Figuur 9 geeft de vormen van ondersteuning voor studenten visueel weer. Vanuit beide 'landen' kon zowel motiverende als inhoudelijke ondersteuning geboden worden, al krijgen deze volgens de respondenten wel een andere invulling.

Figuur 9. Vormen van ondersteuning voor studenten

3.1. Vormen van ondersteuning vanuit Nederland

Doorheen de interviews kwam naar boven dat er ondersteuning geboden werd aan studenten door Eabt en de docent in Nederland. Deze ondersteuning werd door respondenten beschouwd als iets structureel en kan opgedeeld worden in twee vormen: (1) motiverende ondersteuning en (2) inhoudelijke ondersteuning.

Ten eerste gaven de respondenten aan dat er **motiverende ondersteuning** geboden werd aan de studenten vanuit Eabt en de docent in Nederland. Deze motiverende ondersteuning bestaat uit: (1) feedback en tips op de huiswerktaken door de docent, en (2) postkaarten die verzonden werden door Eabt. De huiswerktaken die de studenten opsturen werden niet alleen verbeterd door de docent, maar ook voorzien van feedback en tips over hoe de studenten de leerstof (beter) kunnen verwerken:

Ik zet er ook wel wat bij om ze te motiveren, dat doe ik ook hé. Ik probeer ze wel een beetje te motiveren 'joh let nou op, kijk nou zus, kijk nou zo...' dat is een heel belangrijke, dat doen we allemaal (R12, Nederland).

Dus via nagekeken huiswerk waar ik altijd een brief bij doe van eh... waar ik een beetje inga op hun vorderingen. Van bijvoorbeeld: 'Volgens mij kan je beter' [lacht] want die 5 of die 4 die je gehaald hebt, nou, naar mijn idee kan je best 8'en halen want dat heb je de vorige keer ookal... dus een beetje zorgvuldiger in je werk doen. Of aan mensen die gewoon niet zo'n hoog niveau hebben, zeg je: 'Nou, je kop niet laten hangen; om Nederlands te begrijpen omdat al die cursussen in het Nederlands zijn, ja das ook wel moeilijk, kop op, het gaat best lukken'. Beetje dat soort motiverende brieven (R1, Nederland).

Daarnaast haalden de respondenten aan dat Eabt motiverende ondersteuning geeft aan studenten door middel van postkaarten die ze opsturen op bepaalde sleutelmomenten (vb. wanneer een lespakket verzonden is, wanneer iemand een certificaat heeft behaald). Deze postkaarten worden niet alleen gebruikt voor communicatie gerelateerd aan de cursus. Ook met speciale gebeurtenissen, zoals met Kerstmis of hun verjaardag, ontvangen de studenten ook een postkaart van Eabt. Op deze manier probeert Eabt de studenten een hart onder de riem te steken. Een respondent vertelde dat dit voor veel studenten de enige post is die ze krijgen, waardoor ze er ook veel waarde aan hechten.

Ten tweede werd er volgens de respondenten ook **inhoudelijke ondersteuning** geboden aan studenten vanuit Eabt door middel van (1) het voorzien van extra lesmaterialen en (2) het zoeken naar de juiste onderwijsverstrekker. Respondenten haalden aan dat gedetineerde studenten vaak geen of slechts beperkt toegang hebben tot internet of boeken uit een bibliotheek. Om hieraan tegemoet te komen voorziet Eabt weleens extra lesmaterialen zoals een woordenboek of een handboek. Dit werd door de respondenten als zeer positief ervaren omdat Eabt op die manier rekening houdt met de situatie waarin de studenten leven. Daarnaast gaf een andere respondent aan dat Eabt zeer creatief is in het zoeken naar onderwijsverstrekkers. Soms vragen studenten een cursus die an sich niet opgenomen is in het aanbod van Eabt. De respondent vermeldde echter dat wanneer een student graag een cursus wil volgen die niet in het aanbod van Eabt is opgenomen, de Stichting toch op zoek gaat naar een onderwijsverstrekker die de cursus wel willen/kunnen aanbieden. De belangrijkste voorwaarde hierbij is dat de cursus schriftelijk

beschikbaar is aangezien in de overgrote meerderheid van de gevangenen, studenten geen of slechts heel beperkte toegang hebben tot het internet.

3.2. Vormen van ondersteuning door actoren in het land van detentie

Naast de ondersteuning die geboden wordt door Eabt en de docent in Nederland, gaven de respondenten aan dat studenten ook ondersteuning kunnen krijgen in het land van detentie van bezoekerwilligers, lokale studietrajectbegeleiders, gevangenisdocenten of medege-detineerden. Ook hier kunnen twee vormen van ondersteuning onderscheiden worden: (1) motiverende ondersteuning en (2) inhoudelijke ondersteuning. Deze vormen van ondersteuning zijn volgens de respondenten niet structureel, maar afhankelijk van de lokale context.

Ten eerste gaven de respondenten aan dat studenten **motiverende ondersteuning** kunnen krijgen van diverse actoren. Verschillende voorbeelden werden gegeven: bezoekerwilligers die interesse tonen voor de cursus, medege-detineerden die studenten aanmoedigen om vol te houden en indien lokale studietrajectbegeleiders en gevangenisdocenten aanwezig waren, kunnen deze de studenten motiveren om een cursus te starten of te volbrengen.

Ten tweede werd er in het land van detentie ook **inhoudelijke ondersteuning** geboden aan studenten. We geven een aantal voorbeelden. Respondenten gaven aan dat bezoekerwilligers soms inhoudelijke ondersteuning bieden doordat ze bijvoorbeeld samen met de student een huiswerktaak overlopen of de vraagstelling verduidelijken. Ook wanneer er in de gevangenis een lokale studietrajectbegeleider of gevangenisdocent aanwezig is kan die het traject van de studenten opvolgen en vragen beantwoorden. De respondenten merkten wel op dat niet elke student zich in een gevangenis bevond waar een studietrajectbegeleider aanwezig is of een bezoekerwilliger kan langskomen. Tot slot vertelden enkele respondenten over hoe medege-detineerden inhoudelijke ondersteuning bieden. Zo helpen medege-detineerden elkaar, bijvoorbeeld bij het oefenen van een taal. Een andere respondent gaf aan dat het ook gebeurde dat een student zijn cursus van Eabt uitleende aan medege-detineerden. Dit gebeurde volgens de respondent het meeste met taalcursussen.

4. Meerwaarde van Eabt

Het volgen van een cursus via Eabt had volgens de respondenten meerwaarde voor zowel de studenten, de gevangenis als de samenleving.

4.1. Meerwaarde voor studenten

Naast het verwerven van kennis, wezen de respondenten op de meerwaarde voor studenten op het vlak van: (1) zinvolle tijdsbesteding, (2) het verhogen van zelfredzaamheid, (3) het behouden van banden met Nederland, en (4) het verkrijgen van studie- en arbeidsvaardigheden.

Veel respondenten waren van mening dat het volgen van een Eabt-cursus bijdraagt aan een **zinvolle tijdsbesteding**. Het volgen van een Eabt-cursus geeft studenten iets om handen, brengt structuur in de dag, stimuleert en stelt doelen voorop, waardoor ze zich minder snel vervelen of piekeren. In de woorden van een respondent: 'Ook al zitten ze in detentie, dat toch nuttig kunnen besteden, dat ze aan zichzelf kunnen werken, niet heel machteloos zijn, ook al zit je vast' (R7, Nederland).

Een aantal respondenten stonden stil bij de meerwaarde van het volgen van een taalcursus. Een taalcursussen helpt studenten om zich beter te uiten binnen en buiten de gevangenis, wat volgens deze respondenten leidt tot een **verhoging van zelfredzaamheid**. Verder gaven respondenten ook aan dat het voor veel gedetineerden fijn is om via de cursus **hun band met Nederland te behouden**.

Daarnaast wezen verschillende respondenten op het feit dat studenten **studie- en arbeidsvaardigheden verwerven**. Bij het volgen van een cursus komt meer kijken dan alleen leren, namelijk stiptheid, zorg dragen voor materiaal, leren falen maar ook slagen, etc... Deze ervaringen kunnen gedetineerden gebruiken tijdens een vervolgopleiding of in een nieuwe werksituatie.

4.2. Meerwaarde voor de gevangenis

Het aanbieden van Eabt-cursussen aan gedetineerden kan volgens de respondenten ook een meerwaarde hebben voor de gevangenis waar ze verblijven, en dit op vlak van (1) een aangener klimaat, (2) 'beter' gedrag, en (3) minder miscommunicatie.

Wanneer gedetineerden een zinvolle tijdsbesteding hebben in de gevangenis, denken een aantal respondenten dat ze ook minder snel vervelend gedrag zullen vertonen of ruzie zullen zoeken met medegedetineerden of het bewakend personeel. Dit resulteert mogelijks in een **aangener klimaat** binnen de gevangenis en **'beter' gedrag** onder de gedetineerden. In de woorden van een respondent:

Als een gedetineerde zelf bezig is zal die minder snel een gevaar zijn voor de rust en de orde in de gevangenis dan een gedetineerde die dat niet heeft. In dat opzicht kan ik me inbeelden dat dat nut heeft voor de gevangenis (R7, Nederland).

Wanneer een gedetineerde dankzij een taal cursus zich beter kan behelpen in de landstaal wordt dat niet enkel als een voordeel ervaren voor de gedetineerde, maar ook voor de gevangenis, aangezien er dan **minder miscommunicatie** ontstaat:

Ik denk het wel, zeker die taal cursussen zijn top. Als iemand een lange tijd vastzit in een land waar hij de taal niet van spreekt... dus dat is dan ook een voordeel voor dat personeel daar en gemakkelijker voor de dagelijkse werking (R10, land van detentie).

4.3. Meerwaarde voor de samenleving

Verder wezen de respondenten nog op de meerwaarde van het volgen van een Eabt-cursus voor de samenleving, en dit op het vlak van: (1) een vlottere re-integratie en (2) een betere aansluiting op de arbeidsmarkt of vervolgopleiding.

Het volgen van een Eabt-cursus draagt volgens een aantal respondenten bij aan een **vlottere re-integratie** in de samenleving na vrijlating. In de woorden van een respondent:

Ik denk dat ook, als iemand een cursus heeft gevolgd en die komt weer terug in de maatschappij, dat die niet met eh... ja zeg maar, dat die niet echt een achterstand heeft opgelopen, maar dat die toch iets geleerd heeft en daardoor misschien minder snel weer het foute pad op gaat (R9, Nederland).

Verschillende respondenten maakten hierbij wel een kanttekening. Werkgevers op de arbeidsmarkt zijn niet snel geneigd om ex-gedetineerden aan te nemen, desondanks dat gedetineerden zich wel inzetten om een cursus te volgen tijdens detentie.

Daarnaast draagt het volgen van een Eabt-cursus volgens een aantal respondenten bij tot een **betere aansluiting op de arbeidsmarkt of het volgen van een vervolgopleiding** in het dag- of avondonderwijs. Het hebben van een nuttige dagbesteding na vrijlating, zou ervoor kunnen zorgen dat gedetineerden minder snel hervallen, waardoor er minder criminaliteit zal zijn in de samenleving. Aldus een respondent:

Wanneer ze dus uit de gevangenis komen en ze hebben niets gedaan, dan beginnen ze weer, waarschijnlijk, foute dingen te doen. En nu hebben ze dus kans op een diploma waardoor ze

weer makkelijker aansluiting vinden op de arbeidsmarkt. Dat is alleen maar een voordeel (R12, Nederland).

5. Toekomstperspectieven voor Eabt

In dit deel staan we stil bij hoe professionelen en vrijwilligers kijken naar de toekomst. We focussen hierin meer bepaald op wat volgens de respondenten de succesfactoren en uitdagingen zijn.

5.1. Succesfactoren

Doorheen de interviews kwamen succesfactoren naar boven. Volgens de respondenten is het belangrijk dat Eabt blijft inzetten op deze succesfactoren in de toekomst. Zo bleek dat alle respondenten veel waardering hebben voor Eabt. Eabt werd door veel respondenten gezien als een voorbeeldorganisatie. Alle respondenten waren unaniem over het belang van het voortbestaan van Eabt. Desalniettemin gaven de respondenten aan dat een **gelijkaardige werking opstarten in een ander land niet eenvoudig is**.

Er werd verschillende keren aangehaald dat het feit dat Eabt met **vrijwilligers** werkt een sterkte is, zeker omdat deze vrijwilligers **gedreven zijn en een enorme passie hebben voor de zaak**. In de woorden van een respondent:

De drive die ze [medewerkers van Eabt] hebben, het wordt allemaal gerund door mensen die vrijwilliger zijn en daardoor een hoge mate van betrokkenheid hebben. En ook een grotere wens om dingen te laten slagen en misschien dus meer op zoek gaan naar wegen die euh... Dus ik denk dat zij verder zullen gaan dan als het alleen ambtenaren waren, die zijn van 'ik bewandel alleen de normale weg'. Die betrokkenheid zorgt voor creativiteit en het vinden van oplossingen (R14, Nederland).

Daarnaast werd gesteld dat Eabt gedurende de afgelopen 15 jaar een **zeer uitgebreid netwerk heeft opgebouwd van partners in Nederland en het buitenland**. Eabt heeft volgens de respondenten een goed contact met de verschillende partners over de hele wereld en een duidelijk overzicht van welke partner ze op welk moment kunnen/moeten aanspreken. Een dergelijk netwerk is volgens de respondenten zeer belangrijk om studenten in te schrijven, lespakketten te bezorgen, huiswerkopdrachten te versturen... Kortom, om de werking van Eabt mogelijk te maken.

Verder werd ook het **breed en gratis cursusaanbod** als een succesfactor van Eabt gezien. Zo biedt Eabt cursussen aan op verschillende niveaus zodat er voor elke student een aanbod is dat aansluit bij zijn/haar noden (bijvoorbeeld beroepsgerichte cursussen, cursussen op het niveau van de basisschool, specifieke taalcursussen). Voor een volledig overzicht van het cursusaanbod van Eabt verwijzen we graag naar bijlage 1. Zoals een respondent aangaf:

Het aanbod dat zij kunnen bieden zonder dat de gedetineerden daarvoor moeten betalen, want als je in het buitenland zit zal je vaker wat minder geld hebben, of beschikken over het geld dat je hebt euh... dus dat zijn allemaal succesfactoren en ja, dat ze ook alles op papier kunnen aanbieden (R14, Nederland).

Een respondent gaf aan dat het aantal certificaten dat per jaar wordt uitgereikt, zo'n 50, op zich al een hele prestatie is. Dit wijst volgens de respondent op het feit dat niet alleen veel Nederlanders starten met een cursus, maar het ook tot een succesvol einde weten brengen.

Tot slot werd ook de manier waarop de **huiswerkbegeleiding** gebeurt en hoe de gedetineerden tijdens de cursus ondersteund worden als een succesfactor gezien door de respondenten (zie 'Ondersteuning voor studenten').

5.2. Uitdagingen

Naast de succesfactoren, werden door de respondenten ook een aantal uitdagingen naar voren geschoven. Het feit dat Eabt werkt met vrijwilligers werd door verschillende respondenten gezien als een sterkte. Een aantal respondenten wezen echter op het feit dat dit ook een bedreiging zou kunnen zijn voor de **continuïteit van Eabt**, zeker omwille van de gemiddelde leeftijd van de bestuursleden en vrijwilligers van Eabt. Volgens de respondenten is opvolging noodzakelijk. Hierbij werd gedacht aan enkele mogelijke pistes zoals het op zoek gaan naar jongere vrijwilligers of Eabt 'laten opgaan' in een overheidsorganisatie (bijvoorbeeld Bureau Buitenland, Reclassering Nederland, Humanitas). Een ander ervaren knelpunt met betrekking tot de continuïteit van de Stichting is de afhankelijkheid van subsidies, zoals een respondent aangaf:

Nou dat is heel simpel, afhankelijkheid van subsidies. [...] Als er andere mensen aan het roer komen in Nederland en er moeten bezuinigingen komen, dan weet ik het ook niet. Dan denk ik ja, daar ben je van afhankelijk (R12, Nederland).

Een andere uitdaging voor de werking van Eabt dat aangehaald werd door meerdere respondenten is de **afhankelijkheid van de post**. Het grootste deel van de communicatie met de studenten, zoals het verkrijgen van een informatiepakket, aanmeldingsformulier, lespakket en verbeterde huiswerktaken, verloopt via de post. De respondenten ervoeren voornamelijk moeilijkheden met de invoer van lespakketten in bepaalde gevangenissen/landen en de lange wachttijden verbonden aan correspondentie via de post. De communicatie via de post werd door alle respondenten ervaren als een zeer tijdsintensief proces dat negatieve effecten kan hebben op de studiemotivatie. Daarnaast ervoeren verschillende respondenten dat er regelmatig zaken mislopen, zoals pakketten die verloren gaan of op verkeerde adressen terecht komen.

Daarnaast werd ook het **onevenwicht tussen de opkomende digitalisering in de samenleving en het gebrek aan mogelijkheden tot digitalisering binnen de gevangenissen** aangehaald. Verschillende respondenten zagen echter wel mogelijkheden op vlak van digitalisering voor de werking van Eabt. Respondenten droomden ervan dat het huiswerk van studenten ingescand en via mail doorgestuurd zou kunnen worden, wat de lange wachttijden voor een verzending via de post zou beperken. Daarnaast zouden er ook contactmomenten via Skype georganiseerd kunnen worden tussen studenten en docenten of huiswerkbegeleiders, waarbij de gedetineerden rechtstreeks vragen kunnen stellen. Dit zou ook gunstig zijn voor de studiemotivatie en het voorzien van inhoudelijke feedback en ondersteuning aan de studenten. Verder zouden volledige cursussen digitaal aangeboden kunnen worden. Vele respondenten waren zich er echter van bewust dat dit geen gemakkelijke opdracht is voor Eabt aangezien zij afhankelijk zijn van de situatie in de lokale gevangenissen.

Verder hadden een aantal respondenten het idee dat Eabt meer zou kunnen/moeten inzetten op **nazorg**. Bijvoorbeeld door meer cursussen aan te bieden die inspelen op knelpuntberoepen en zo een betere aansluiting op de arbeidsmarkt zouden voorzien, of door iemand aan te stellen die de gedetineerden wijst op de mogelijkheden van verder studeren bij vrijlating en hen hiertoe zou motiveren.

Ondanks bovenstaande uitdagingen, werd Eabt vooral ervaren als een krachtige, sterke organisatie waarvan andere landen veel kunnen leren. De grootste uitdagingen voor de toekomst waren volgens de respondenten het inzetten op digitalisering en de continuering van de werking.

Een korte samenvatting

Internationaal onderzoek heeft aangetoond dat het volgen van onderwijs cursussen tijdens detentie positieve gevolgen heeft. Zo hebben gedetineerden die een cursus volgen tijdens hun detentie een lagere kans op recidive (Kim & Clark, 2013; Nally et al., 2012) en een grotere kans om werk te vinden na hun vrijlating (Davis et al., 2013). Daarnaast zorgt het ervoor dat gedetineerden sociaal en menselijk kapitaal opbouwen (Behan, 2014) en draagt het bij tot een normalisering van het leven in de gevangenis (Costelloe et al., 2012). Behan (2014) en Stern (2014) stellen zelfs dat het aanbieden van cursussen tijdens detentie de potentie heeft om het leven van gedetineerden te transformeren. Ondanks deze positieve gevolgen, blijkt dat buitenlandse gedetineerden minder vaak hun weg vinden naar onderwijs cursussen. Als ze al cursussen (kunnen) volgen, zijn het vaak taal cursussen om de taal van het land waarin men gedetineerd is te leren. De mogelijkheden om afstandsonderwijs vanuit hun thuisland te volgen zijn zeer beperkt (Brosens et al., 2020). De Stichting Educatie achter buitenlandse tralies biedt deze mogelijkheid wel aan Nederlanders die in het buitenland in detentie verblijven, en net dat maakt Eabt zo uniek.

Dit rapport presenteert de resultaten van het evaluatieonderzoek over de werking van Eabt. Dit onderzoek had als doel inzicht te krijgen in het perspectief van studenten die een cursus volgen via Eabt, en professionelen en vrijwilligers die dit ondersteunen. Het mixed-method onderzoek had enerzijds een longitudinaal kwantitatief luik waarin het proces dat gedetineerden ondergingen tijdens het volgen van een cursus gemonitord werd door middel van een beginvragenlijst (N = 60) en eindvragenlijst (N = 31). Deze vragenlijsten werden met de post verstuurd. Anderzijds had het onderzoek een kwalitatief luik waarin 17 interviews werden afgenomen met professionelen en vrijwilligers die de werking van Eabt ondersteunen. Deze interviews werden afgenomen face-to-face, via Skype of telefoon. Hieronder staan we stil bij de belangrijkste resultaten van het onderzoek.

1. Studenten

Het kwantitatieve onderzoeksluik toont dat studenten voornamelijk **geïnformeerd worden** over de mogelijkheid om een cursus te volgen vanuit hun thuisland door de Nederlandse ambassade of consulaat, gevolgd door bezoekvrijwilligers. Dit duidt op het belang van een nauwe samenwerking met deze actoren in het land van detentie. Studenten zijn voornamelijk **gemotiveerd** om een cursus te volgen doordat ze kennis en vaardigheden willen verwerven. Ook het willen voorbereiden op een leven na detentie motiveert hen. Dit is in overeenstemming met eerder onderzoek in het kader van het Europese FORINER-project. Tijdens dit project werden 15 pilootprojecten opgezet met als doel afstandsonderwijs aan te bieden aan gedetineerden die in het buitenland in detentie verbleven (Brosens et al., 2017). In lijn met onderzoek uitgevoerd in Noorwegen onder de algemene gedetineerdenpopulatie (Manger et al., 2010), kunnen we

veronderstellen dat de studenten die betrokken zijn in dit onderzoek bewust bezig zijn met de toekomst en de hoop een beter leven te kunnen leiden na detentie.

Daarnaast is ook gemeten hoe **tevreden** studenten zijn van de **cursus(inhoud)**. Over het algemeen zijn de studenten (zeer) tevreden over de cursus en hebben ze het gevoel dat de cursus aan hun behoeften voldoet. De overgrote meerderheid zou graag opnieuw een cursus van Eabt volgen. Hiernaast is ook gepeild naar hoe tevreden studenten zijn met de **ondersteuning** die ze krijgen vanuit Eabt, hun leerkracht in Nederland en in de lokale gevangenis. Het meest tevreden zijn studenten met de manier waarop het huiswerk wordt gestuurd (van de gevangenis naar hun leerkracht in Nederland en andersom) en de feedback die ze krijgen van hun leerkracht uit Nederland.

Het onderzoek brengt verder inzicht in een aantal **resultaten en effecten** voor studenten van hun deelname aan een Eabt-cursus. In deze discussie vermelden we slechts enkele voorbeelden. Het onderzoek toont aan dat het volgen van een cursus geen invloed heeft op hoe de studenten hun taalvaardigheden, digitale vaardigheden en assertiviteit ervaren en ook niet op hun zelfwaardering. Wel blijkt dat studenten meer vertrouwen hebben gekregen in bijvoorbeeld de mogelijkheid om een goede/leuke of betere job te vinden na vrijlating en over het algemeen in de toekomst. Verder is tijdens de cursusperiode de kwaliteit van leven bij het grootste deel van de studenten hetzelfde is gebleven. 1 op 3 studenten ervaart een (lichte) verbetering.

2. Professionelen en vrijwilligers

De 17 interviews met professionelen en vrijwilligers brengen inzicht in hoe deze actoren de werking van Eabt ervaren. Een diversiteit aan professionelen en vrijwilligers is betrokken in het onderzoek, gaande van bestuursleden van Eabt, tot docenten uit Nederland, docenten uit lokale gevangenissen, bezoeker-vrijwilligers, een medewerker van Bureau Buitenland en een medewerker van Reclassering Nederland. De **motivatie** van deze actoren om zich in te zetten voor Eabt ligt voornamelijk in het (mee) willen realiseren van de missie en doelstellingen van Eabt, namelijk bijdragen aan een zinvolle detentie, beperken van detentieschade, bevorderen van kansen op de arbeidsmarkt en de mogelijkheden vergroten voor het volgen van vervolgoopleidingen.

Op basis van de evaluatie van het FORINER-project (Brosens et al., 2017) en dit onderzoek, wordt het **verloop van een cursus** in kaart gebracht en onderverdeeld in (1) informeren, (2) student meldt zich aan en (3) student start met cursus, maakt huiswerk en wordt geëvalueerd. Het doel van de eerste stap, het *informeren*, is gedetineerden op de hoogte te brengen van het aanbod. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat het informeren van buitenlandse/anderstalige gedetineerden over een activiteiten-aanbod niet evident is omwille van een taalbarrière (Brosens, 2019; Croux et al., 2019). Het is belangrijk informatie

beschikbaar te stellen in een voor hen begrijpbare taal (Westrheim & Manger, 2014). Uit de interviews blijkt dat Eabt vooral gebruik maakt van schriftelijke informatieverspreiding. Zo voegen zij een brochure toe over hun cursusaanbod aan het aanmeldingspakket dat Bureau Buitenland bezorgd aan Nederlandse burgers die zich na hun aanhouding aanmelden voor consulaire bijstand. Dit doen ze zodat gedetineerden de informatie later kunnen herbekijken, en ook omdat het praktisch minder haalbaar is de informatie over hun aanbod mondeling te verspreiden. Ook uit de bevraging van de studenten komen de consulaten en ambassades naar voren als belangrijkste informatieverspreiders. Op de tweede plaats komen de bezoekerwilligers. Het belang van deze actoren wordt ook onderstreept tijdens de interviews aangezien zij face-to-face informatie kunnen overbrengen. Door al deze actoren actief te betrekken in het informeren van gedetineerden, wordt het aanbieden van afstandsonderwijs aan hun burgers die in het buitenland in detentie verblijven, een gedeelde verantwoordelijkheid (Brosens et al., 2017).

Na geïnformeerd te zijn, kan een student beslissen zich *in te schrijven voor een cursus*. Nadat door middel van een aanmeldingsformulier en een kennismakingpakket het taalniveau van de student wordt ingeschat, gepeild wordt naar hun motivatie, gekeken wordt of de gevraagde cursus aansluit bij diens vooropleiding, nagagaan wordt hoe lang de student nog in detentie verblijft en welke materialen toegelaten zijn in de gevangenis, krijgt de student zijn/haar cursus toegestuurd. Het belang van een assessmenttest is naar voren gekomen tijdens het FORINER-project, aangezien zonder inschatting van het niveau van de student cursussen in de praktijk te moeilijk/te eenvoudig kunnen zijn (Brosens et al., 2017). Ook de Confederation of European Probation (z.d.) en de Raad van Europa (Council of Europe, 2012) stellen dat het van essentieel belang is studenten enkel cursussen te laten volgen die aangepast zijn aan hun niveau.

Tot slot, stap 3 *student start cursus, maakt huiswerk en wordt geëvalueerd*. Studenten volgen de cursus op hun eigen tempo. Ze studeren een deel van de cursus, maken de bijhorende huiswerkopdracht die ze vervolgens opsturen naar hun docent in Nederland. De docent verbetert de huiswerktaak, voorziet ze van feedback en stuurt het terug naar de student. Veel van de communicatie verloopt in deze fase via de post: het opsturen van de cursus, het insturen van huiswerkopdrachten, het geven van feedback op de huiswerkopdrachten,... Hoewel veel onderwijsverstrekkers buiten de gevangensmuren meer en meer gebruik maken van ICT om met hun studenten te communiceren en voor het indienen van taken (Eikeland et al., 2009), is dit vaak onmogelijk in het kader van afstandsonderwijs aan gedetineerden. Geen toegang tot het internet of andere ICT-middelen is heel 'normaal' in gevangenissen (Barreiro-Gen & Novo-Corti, 2015), maar vormt volgens de respondenten een barrière tot afstandsonderwijs aan gedetineerden.

Des te meer vinden respondenten de **ondersteuning voor studenten** van essentieel belang. Afstandsonderwijs is volgens hen niet voor elke gedetineerde evident aangezien het veel zelfdiscipline vraagt. Doorheen de interviews komt naar boven dat er ondersteuning wordt geboden (1) vanuit Nederland en (2) in het land van detentie. De ondersteuning vanuit Nederland is structureel waardoor alle

studenten dit krijgen. Docenten motiveren gedetineerden door hun feedback en tips die ze geven op de huiswerkopdrachten en Eabt door het versturen van postkaarten op sleutelmomenten (vb. lespakket verzonden, certificaat behaald) en met speciale gebeurtenissen (vb. feestdagen, verjaardagen). Daarnaast wordt ook gedacht aan inhoudelijke ondersteuning. Eabt voorziet extra lesmaterialen (vb. woordenboeken of handboeken) en gaat op zoek naar de juiste onderwijsverstrekker indien een gedetineerde vraagt achter een cursus die niet in hun standaardaanbod zit. De ondersteuning in het land van detentie is eerder afhankelijk van de lokale situatie. Voorbeelden van motiverende ondersteuning zijn bezoekvrijwilligers, medegedetineerden of lokale docenten die de studenten aanmoedigen, terwijl inhoudelijke ondersteuning eerder gaat over het overlopen van huiswerkopdrachten of het opvolgen van de cursus. Net zoals in het FORINER-project (Brosens et al., 2017), beschouwen we alle ondersteuningsvormen als zeer waardevol en essentieel, zowel voor het opstarten van een cursus, als tijdens het studieproces.

Doorheen de interviews komt ook naar voor dat respondenten vinden dat het volgen van een cursus via Eabt **meerwaarde** heeft voor zowel de studenten (vb. zinvolle tijdsbesteding, verhogen zelfredzaamheid, behouden van banden met Nederland), de gevangenis (vb. aangener klimaat, minder miscommunicatie) als de samenleving (d.w.z. vlottere re-integratie, betere aansluiting arbeidsmarkt). Dit is in overeenstemming met verschillende onderzoeken naar de participatie van gedetineerden aan educatie tijdens detentie (vb. Behan, 2014; Davis et al., 2013; Kim & Clark, 2013).

Doordat respondenten deze meerwaarde erkennen en veel waardering hebben voor Eabt, komen tijdens de interviews **succesfactoren** naar boven waarop Eabt volgens hen moet blijven inzetten in de toekomst. Het feit dat Eabt werkt met vrijwilligers wordt beschouwd als een succes aangezien deze vrijwilligers enorm gedreven zijn en heel gepassioneerd tewerk gaan. Een aantal respondenten wezen echter op het feit dat dit ook een bedreiging zou kunnen zijn voor de continuïteit van Eabt, omwille van de gemiddelde leeftijd van de bestuursleden en vrijwilligers van Eabt. Ook het brede netwerk met partners in Nederlands en over de hele wereld wordt beschouwd als een enorm succes. Dit is nodig om studenten in te schrijven, lespakketten te bezorgen, huiswerkopdrachten te versturen... Kortom, om de werking van Eabt mogelijk te maken. Verder zijn ook het brede en gratis cursusaanbod en de huiswerkbegeleiding benoemd als succesfactoren.

Tot slot staan we stil bij de belangrijkste **uitdaging** waarmee Eabt geconfronteerd wordt volgens de respondenten: digitalisering. In de meeste landen hebben gedetineerden geen toegang tot een computer met internetverbinding. De discussie of een beveiligde en beperkte internettoegang mogelijk moet zijn in gevangenissen is volgens Barnoux & Wood (2013) al lang aan de gang. De respondenten in dit onderzoek maken zich zorgen over de digitalisering binnen het (afstands)onderwijs en wat dit concreet betekent voor de toekomst van Eabt. De organisatie zou volgens de respondenten voordeel halen door hun werking

(deels) via het internet te laten verlopen, maar om dit te realiseren is Eabt afhankelijk van situaties in de lokale gevangenissen. Al in 2013 benadrukten Hawley en collega's dat het gebruikmaken van ICT in afstandsonderwijs voor buitenlandse gedetineerden een enorme uitdaging is, maar dat het de communicatie tussen de student/professionelen in de lokale gevangenis en de educatieverstreker uit het thuisland zou kunnen versterken.

Referenties

- Barreiro-Gen, M., & Novo-Corti, I. (2015). Collaborative learning in environments with restricted access to the internet: Policies to bridge the digital divide and exclusion in prisons through the development of the skills of inmates. *Computers in Human Behavior*, 51, Part B, 1172–1176.
- Behan, C. (2014). Learning to escape: Prison education, rehabilitation and the potential for transformation. *Journal of Prison Education and Reentry*, 1(1), 20–31.
- Brosens, D. (2019). Prisoners' participation and involvement in prison life: Examining the possibilities and boundaries. *European Journal on Criminology*, 16(4), 466–485.
- Brosens, D., Croux, F., & De Donder, L. (2017). *Distance education for citizens detained abroad: Evaluation of the FORINER pilot projects*. Zelzate: University Press.
- Brosens, D., De Donder, L., Smetcoren, A.-S., & Dury, S. (2020). Exploring educational opportunities for foreign national prisoners in Europe. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(3), 389–407.
- Brosens, D., De Donder, L., & Verté, D. (2013). *Hulp- en dienstverlening gevangenis Antwerpen: een onderzoek naar de behoeften van gedetineerden*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.
- Confederation of European Probation (z.d.). *Good practice guide: Developing services for European citizens detained abroad*. Utrecht: Confederation of European Probation.
- Costelloe, A., & Langelid, T. (2011). *Prison education and training in Europe: A review and commentary of existing literature, analysis and evaluation*. Birmingham: GHK.
- Council of Europe. *Recommendation R(89)12 of the Committee of Ministers to Member States on education in prison*. Geraadpleegd op 7 september 2020, van <https://pjp-eu.coe.int/documents/41781569/42171329/CMRec+%2889%29+12+on+education+in+prison.pdf/9939f80e-77ee-491d-82f7-83e62566c872>.
- Council of Europe. *Recommendation Rec(2006)2-rev of the Committee of Ministers to member States on the European Prison Rules*. Geraadpleegd op 7 september 2020, van https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809ee581
- Council of Europe. *Recommendation CM/Rec(2012)12 of the Committee of Ministers to member States concerning foreign prisoners*. Geraadpleegd op 7 september 2020, van <https://pjp-eu.coe.int/documents/41781569/42171329/CMRec+%282012%29+12+concerning+foreign+prisoners.pdf/a13a6dc6-facd-4aaa-9cc6-3bf875ac8bof>
- Croux, F., Brosens, D., Vandeveld, S., & De Donder, L. (2019). Foreign national prisoners in Flanders (Belgium): Motivations and barriers to participation in prison programmes. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 25, 171–188.
- Davis, L. M., Bozick, R., Steele, J. L., Saunders, J., & Miles, J. N. V. (2013). *Evaluating the Effectiveness of Correctional Education. A meta-analysis of programs that provide education to incarcerated adults*. Santa Monica: RAND Corporation. Retrieved from https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR266.html
- De Greef, M., Segers, M., & Verté, D. (2010). Development of the SIT, an instrument to evaluate the transfer effects of adult education programs for social inclusion. *Studies in Educational Evaluation*, 36, 42–61.
- Eabt. (2019). De Stichting 'Educatie achter buitenlandse tralies'. Retrieved 6 August 2019, from <https://www.eabt.nl/nl/de-stichting-%E2%80%99Ceducatie-achter-buitenlandse-tralies%E2%80%99D>
- Eikeland, O., Manger, T., & Asbjørnsen, A. (2009). *Education in Nordic prisons: Prisoners' educational backgrounds, preferences and motivation: Education in Nordic prisons*. Copenhagen: TemaNord.
- Hawley, J., Murphy, I., & Souto-Otero, M. (2013). *Prison education and training in Europe: Current state-of-play and challenges*. Brussels: European Commission.
- Kim, R. H., & Clark, D. (2013). The effect of prison-based college education programs on recidivism: Propensity score matching approach. *Journal of Criminal Justice*, 41(3), 196–204.
- Manger, T., Eikeland, O., Diseth, Å., Hetland, H., & Asbjørnsen, A. (2010). Prison inmates' educational motives: Are they pushed or pulled? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 54(6), 535–547.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2018a, July 19). *Gedetineerdenbegeleiding buitenland* [Bijlage Kamerbrief]. Retrieved from https://www.europa-nu.nl/id/vkn20t1h3lzx/agenda/procedurevergadering_den_haag.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken. (2018b, July 19). *Jaarlijkse rapportage m.b.t. gedetineerdenbegeleiding in het buitenland* [Kamerbrief]. Retrieved from

- <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/07/19/kamerbrief-jaarlijkse-rapportage-gedetineerdenbegeleiding-in-het-buitenland>
- Raad van de Europa (1950). *Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens*. Geraadpleegd op 18 september 2020, van https://www.echr.coe.int/documents/convention_nld.pdf.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Stern, K. (2014). Prison education and our will to punish. *Saint Louis University Law Review*, 33(2), 443-458.
- United Nations. (1966). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. Retrieved from <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>
- United Nations (2015). *United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules)*. Geraadpleegd op 18 september 2020, van https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Nelson_Mandela_Rules-E-ebook.pdf
- Vogelvang, B., Heemskerk, I., & Althoff, H. (2015). *Geronseld, gegokt, gepakt en gesteund: De praktijk en legitimering van het werk van Reclassering Nederland met in het buitenland gedetineerde Nederlanders*. Avans Hogeschool.
- Westrheim, K., & Manger, T. (2014). Iraqi prisoners in Norway: Educational background, participation, preferences and barriers to education. *Journal of Prison Education and Reentry*, 1(1), 6-19.

Cursusaanbod Educatie achter buitenlandse tralies tijdens het evaluatieonderzoek	
Nederlands voor Anderstaligen	Basiscursus 1 Nederlands voor buitenlanders
	Basiscursus 2 Nederlands voor buitenlanders
	Nederlands voor buitenlanders III of Tweede Ronde
	Derde Ronde
Nederlands	Nederlands op basisschoolniveau (1F en 2F)
	Rekenen (1F en 2F)
	VMBO
Vreemde talen	Duits voor beginners en gevorderden
	Engels voor beginners en gevorderden
	Frans voor beginners en gevorderden
	Italiaans voor beginners en gevorderden
	Portugees voor beginners en gevorderden
	Spaans voor beginners en gevorderden
	Andere talen (indien in het detentieland gesproken) zijn ook mogelijk
Vorbereidende Beroepsgerichte opleidingen	Sociale Hygiëne voor baan in de Horeca
	Zelfstandig ondernemer basis
	Nivo 2 Basisopleiding Helpende Zorg en Welzijn
	Nivo 2 Basiskennis Boekhouden
	Nivo 2 Receptionist(e)/Telefonist(e)
	Nivo 3 Basisopleiding Leid(st)er kinderopvang
	Nivo 3 Basisopleiding Verzorgende individuele gezondheidszorg
	Nivo 3 Secretaresse
	Nivo 3 Commercieel medewerker binnendienst